ԱԻԵՏԱՒԵՐ

ԹԱԲԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ· Կ· ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 6, 1907 ԹԻՒ 14

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Ճ· Ք· ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ· Ս· ՊԱՐՆԸՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱԻԵՏԱՒԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐՔ· կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր· Տարեկան գինն է մայրաքաղաքին եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դահեկան արծաթ, օտար երկիրներու համար 1 1/2 տոլար, կամ 6 շիլինգ, կամ 7 3/4 Ֆրանք· Մէկ թերթի գինն է 30 փարա· Ամսաթերթին տարեկան գինն է 6 դահեկան ամեն տեղւոյ համար· Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է· Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր· Հ· Ս· Պարնըմ, Ամերիկան թան, Կ· պոլիս·

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա· Յ· ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ՍՕԳՈՒՇՈՒ

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Սորին չնորհակալութեամբ կը հրատարակենք փետրուար ամսոյ մէջ մեզ յանձնուած դրամներն. մեծաւ մասամբ օրացոյցի և գրքերու հասոյթ։

Վեր. Գ. Գէորգեան, Ռուսճուգ 264, Տէր և Տիկ. Մ. Շահանկիրեան 108, Յ. Չէօմլէկճեան 10, Գ. Նահապետեան 5, Գ. Սիմոնեան 5, Պ. Գարագէօզեան 5, Ա. Ղուկասեան 20, Աբժ. Քահանայք Հայ Եկեղեցւոյ 60, Օր. Ա. Իշխանեան, Ամերիկա 44, Ս. Եաղճեան, Իզմիր 3, Գ. Սարրաֆեան 40, Կ. Թէոսեան 40, Ա. Ֆրնտըզեան 20, դրամի տարբերութիւն 10, Գ. Փափազեան Քանտուա 59, Վեր. Պ. Գալայճեան, Իզմէ 150, Մ. Պալթաեան 20, Գ. Տէր Բարթող 20, Կ. Սրապեան 20, Օ. Մօմճեան 20, Ա. Նալպանդեան 20, Գ. Սրապիոնեան 10, Մ. Ամիրեան 5, Ա. Պաղտասարեան 5, Վեր. Յ. Սիմոնեան, Էրզրում 162, Պատ. Ա. Թիւթիւնճեան, Հարամիկ 40, Հ. Գուզուքէպրեան, Ռոսոսմոյ 216, որոյ հետեւեալներն նուէր են. —Պ. Զիւլիւֆեան 20, Ոմն 20, Վ. Գասպարեան 20, Բ. Կիւլպէնկեան 15, Թ. Տէր Սահակեան 15, Պալըգճեան Եղբ. 15, Չէփէճեան Եղբ. 12, Յ. Բօսթանեան 10, Ն. Թարագճեան 10, Հ. Պզտիկեան 10, Հաճի Մ. Փափազեան 10, Ոմն 6, Ս. Փափազեան 5, Տօք. Թօսբրաքի պէյ 5, Պ. Գալաեան 5, Յ. Փափազեան 5։— Վեր. Գ. Գաբրիէեան, Էրզրում 200, Էրզրումի պիւզերէն 71, Ն. Ֆրունճեան, Ռոսոսմոյ 3, Վեր. Յ. Թաչճեան, Իզմիր 404, Վեր. Ա. Չ. Եղոյեան, Խարբերդ 644, և Նամակագրչէ 7, Վեր. Ա. Ա. Շիրամճեան, Մարաչ 80, Ս. Քէնտիրկեան, Իզմիր 3, Հ. Եագուպեան, Կեսարիա 216, Հ. Գուզուքէպրեան, Ռոսոսմոյ 26, Ա. Մ. 40 քաշ լուբիա, Կ. Պօյաճեան 3, Պատ. Յ. Սրապեան 1 «Պարզ կեանք», Ն. Էնկիւրիւրեան 20, Չ. Գափուճեան 20, Բ. Քիլպարեան 20, Յ. Մանուկեան, Օվաճրդ 3, Յ. Օրագեան 20, Մ. Թէրզեան, Ակն 3, Բ. Սրապեան, Համեան, Թամլըդ 3, Մ. Մխիթարեան Մեսաքաւճառ 20, Դ. Գասպարեան, Եօզղատ 3, Հաճի Ս. Գարահանեան 60, Վաճառումէ 7, Գ. Մալհան 80, Վ. Կիւլեան, Ամերիկա 108, որոյ 2 տօլար 4 սէնթ իր նուէր, Ս. Կիւլէզեան 1 տօլ. 50 սթ., և Մ. Գըլըճեան 1 տօլ.։ Վեր. Հ. Ալէնի ձեռքով Սըմսարեան Եղբ., Վէզիր Քէօփրիւ 116։ Հաճի Մ. Զաղացպանեան, Արապկիր 255, որոյ 40ը Օր. Վ. Զաղացպանեան, 20 Հաճի Մ. Զաղացպանեան, 10 Մ. Քէնտիկեան, 20 Պ. Պատմաճեան, 10 Դ. Պազլիկեան, 10 Խ. Թօզլեան, 10 Մ. Ազաճանեան, 10 Հաճի Գ. Եկաւեան, Ատաքէլ և Նչան 7։ Յ. Թովմասեան, Տարտանէլ գործածուած նամակապրոչմ, 1906։ Կ. Կուրտիկեան 40։ Գումար 3,817 ղրչ.։ *Մեզ ծանուցուած բայց չյանձնուած դրամներն վերի գումարին մէջ չեն։ Տեղը չնչանակուած դրամներն ու նուէրներն միչտ «Պրուսա»է պէտք է հասկնալ։ Յառաջիկայ Համբարձման Տօնի օր մեր տարեկան Պաղարը տեսնի կ'ունենայ, 500 կտոր իրեղէնի պէտք ունինք։ Հաճիլ յանձնել Մատթէոսեան Տպարան, Պայազը Հառուզ, Ամերիկան խան։*

Ջերմագին չնորհակալութեամբ Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՊԱՐՏԷԶԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Ամառնային ծաղկի վեց ծրար հունտ — 6 դահ.։ Օգտակար բանջարեղէնի վեց ծրար հունտ — 6 դահ.։ Թրաչուշանի (կլայէօլ) 2, քրոզի եղէգի 2, գերմանիկ հիրիկի կամ չուշանի (իրիս ա'Ալմանիքը) 2, տալիա քաքթուսի 1, պոիկի (անեմոն) 3 և հրանունկի (րընունքիւլ) 2, ընդ ամենայն 12 սրամատ կամ սոխ — 6 դահ. նամակագրոչմով։ Հասցէ. Établissement Horticole de Thérapia, Constantinople. 23—26

ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ԹԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ· Կ· ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 6, 1907 ԹԻՒ 14

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա· Փ· ԿՐԻՆ ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Ա· Ս· ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վարժապետին Գործը 233· — Ինքզինք Ծածկող Աստուածը 235· — Աւետարանը իր Օրերը Անցուցածը է 238· — Գրաւի Մը Պատմութիւն 241· — Բրիչ Նը Սը· Գիրք 243· — Ներածութիւն Մը 244· — Ընտանեկան Նամակներ 247· — Հանապարհորդութեան Նօթեր 248· — Վեր· Սիմոն Դաւիթեան 249· — կարապետ Աղա Թէլֆէեան 251· — Տարտաճէլէ 252· — Քաղաքական Լուրեր 253։

ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԳՈՐԾԸ

[Խմբագրական]

Հարիւր տարի առաջ թէ՛ Ամերիկայի, թէ՛ Եւրոպայի մէջ սովորական էր «ուսումնական երեք տարբերգ» տալոյ ածը, և կ'ակնկալուէր որ դպրեցի մէջ մեծցած կամ ուսած պիտի ամէն երիտասարդ այդ տարբերգներէն մին կամ միւսը մանէր։ Այդ տարբերգներն էին իրաւաբանութիւն, բժշկութիւն և հոգևոր պաշտօնէութիւն։ Զինուորական ու նաւային տարներ ալ ուսանող մարդիկ ընդունելու էին, բայց տունդ մեծ մասը յատկապէս իրենց համար հաստատուած դպրոցներու մէջ կը կրթուէին։ Գրչեցի դասախօսի պաշտօնը պատուաբեր կը համարուէր։ Բայց այդ դործին համար պահանջուած մարդոց թիւը փոքր էր։ Եւ դասախօսներէ չատեր այդ պաշտօնին կը կոչուէին ուսումնական տարբերգներէն մէկուն մէջ տարիներով աշխատելէ ետև։ Այս դաղափարը կամաց կամաց միայն փոխուեցաւ, երբ ալիս յայտնի եղաւ չրջանաւարտներու կարդէն, որու հետ յարաբերութիւն իր չրջանն աւարտելէ տասէ քառասունհինդ տարի առաջ։ Կարդը կը բաղկանար ճիշտ հարիւր հոդիէ, որոնց տասը միտան առաջին վերջ տարուան մէջ, դիւաւորապէս այն ժամանակին ներքին պատերազմին հետևանքով։ Մնացեալ իննսունհինդ 25ը, կամ մէկ չորրորդէն աւելին, իրաւաբանութեան հետևեցան, 21ը հոդևոր պաշտօնէութեան և 10ը բժշկութեան։ Այս վերջինին կ'ուղէին հետևիլ նաև մեռնողներէն 2ը։ Ըսել է թէ կարդին դրեթէ երկու երրորդը ընտրելին ըլլալ փաստաբան, եկեղեցական կամ բժիշկ։

Ուսումնական երեք տարբերգներու այս տասնուածը չատերը այլևս, և հետաքրքրին Ամերիկայի այժմու դպրեցական չրջանաւարտներուն մէկ երրորդին չատ աւելին չմտնելը այս տարբերգներէն ևս մին։ Մեր համալսարանին այս տարուան յայտաղիրը դեռ նոր տասնյանք։ Ուսանողներու ամբողջ թիւը 3,247 է, տարբ վրայ աւելցնելով այն պիսիները ալ որոնք ամառնային կարճ չրջանին համար կու դան՝ համարտւմարը կ'ըլլայ 3,607։ Ասոնց 895ը փիտական կոչուած բաժնին մէջ են, ուր կը պատրաստուին ըլլալ քաղաքային ճարտարապետ, մեքենապետ, քիմիապետ, էլեկտրապետ, և կամ մտնել պիտական ու ճարտարական հետաքրքրութիւն պահանջող ուրիշ ևս տարբերգ։ Գրական ճիւղի կամ բուն դպրեցի 1,357 ուսանողներէն չատեր վաճառական, տարաղպտուչ և անդադար պիտի ըլլան, վասն զի հիմա առ հասարակ կ'ընդունուի թէ դպրեցի ընթացք մը, եթէ պատշաճաւորեալ աւարտուի, աւելի մեծ յաջողութեան կը յարմարցնէ զմարդ օրինաւոր ևս տարբերգի մէջ։

Կը խոստովանինք թէ ինչ որ դրեցինք մինչև հոս՝

քիչ կապակցութիւն կը թուի ունենալ մեր նիւթին հետ, բայց կը ներէ մեզ բանի մը պոր յիշել կ'ուզենք։ Եւ սա է թէ վարժապետներու յատուկ ամառնային դպրոցին գաղտ, ուր անցեալ տարի 138 տղայ կը յաճախէր, վերոյիշեալ համալսարանին և բոլոր միւսներուն մէջ մանկավարժութեան մասնաւոր դասընթացքներ կան, որոնց չատ ուսանողներ կը հետեւին։ Ուսուցչութեան պատրաստուող ուսանողներու թիւը հոգւոր պաշտօնէութեան պատրաստուողներու թիւէն անհամեմատ չատ աւելի է։ Եւ եթէ երբեք «ուսումնական ասպարէզներու» խօսքն ընենք, անոնց թիւը երեք համարելու չենք։ Վարժապետին գործը նոյնչափ կարեւոր է որչափ այլ երեքինը, և հաւատարիմ ուսուցիչը մարդկութեան նոյնչափ օգտակար է որչափ փաստաբանը, բժիշկը և եկեղեցականը։

Եւ այսպէս ըսելով ասոնց ոչ մէկուն գործը վարկաբեկ կ'ընենք։ Մարդս է քաղաքային և ընկերային յարաբերութիւններով էակ մը, և այդ յարաբերութիւնները կ'ենթադրեն պարտականութիւններ և իրաւունքներ։ Յուսալի չէ որ ամէն մարդ լիովին հասկնայ գործի վերաբերեալ ամէն օրէնքներ, անհրաժեշտութեան, ժառանգութեան, ևն. իրաւունքներ, և պէտք է որ յատուկ մարդիկ դանուին, որոնց կարելի ըլլայ ի հարկին դիմել որպէսզի այսպիսի խնդիրներու մէջ իրենց կողմէ խօսին կամ իրենց իրաւանները տան։ Հաւատարիմ վաճառականը ընկերութեան մէջ պատուաւոր տեղ մը կը գրաւէ, և կարողապոյն իրաւաբէտներէն ոմանք դատաւոր կը կարգուին, և ուսեալ ու արդարակորով դատաւոր ըլլալու անոչը ամէնէն ազնիւ անուններու կարգին կը պատկանի։

Եւ ինչ պիտի ընէինք ասոնց լծչին։ Յարչափ ժամանակ մարմնի մէջ ենք և յորչափ ժամանակ հիւանդութիւն կայ աշխարհի վրայ, բժիշկ հարկ է։ Երբ մեր զգայնները հիւանդանան, ինչ պիտի ընենք, պէտք է կարենալ բժիշկ մը կանչել, որպէս զի մեզի ըսէ թէ հիւանդութիւնն ինչ է և ինչպէս պէտք է դարմանել, և այսպէս մեր ուսերէն պատասխանատուութեան ծանր բեռ մը վերցնել պոր կրել անկարող կ'ղդանք։ Ոչ ոք այնչափ կը յաջողի սիրելի ըլլալ ժողովրդին որաեն որչափ ճարտար և համակրելի բժիշկը։ Մեզմէ ոմանք կրնան անոր կարօտ չըլլալ յաճախ։ Սակայն կ'ուրախանանք զոյն մօտ ունենալով։ Հանդերձեալ աշխարհի մէջ, կը հաւատանք, անոր պէտք պիտի չունենանք ԷԲԼ ԲԺՇԻՒ, բայց կը յուսանք որ դարձեալ մեզի մօտ ըլլայ, որպէս զի դարձեալ ըսենք անոր թէ ո՛րքան երախտապարտ ենք իրեն, և որպէս զի միասին բար մեր աւելի խորին երախտագիտութիւնը յայտնենք հոգիներու Մեծ Բժիշկին։

Մենք անչուչա դոյզն պիտի չցուցնենք եկեղեցականին գործը։ Անոր կը պատկանի մարդոց առջեւ վեր բռնել բարոյական բարձրագոյն դաղափարականները։ Ան կոչում կ'ընէ մեր մէջ գտնուող աղնուագոյն և լաւագոյն էութեան։ Ան կը խօսի այն բաներուն վրայ որոնք Աբարչին հետ մեր առնչութեան կը վերաբերին։ Ան «գերագանութիւն» կ'ընէ «Բրիտասի կողմանէ» և Աստուծոյ անունով, և Աստուծոյ կամքը կը յայտնէ։ Կը խօսի յաւիտենական կեանքի վրայ և անոր նախապատրաստող բաներու վրայ։ Եթէ հաւատարիմ է իր կոչման, «կը տանի մեզ դէպ աւելի պայծառ աչխարհներ և կ'ըլլայ առաջնորդ» իր մաքուր օրինակով։

«Ուսումնական երեք ասպարէզներու»ուն յարգը լիովին պիտանալով է ուրեմն որ կ'ըսենք թէ ուսուցչութիւնը արժանի է անոնց հետ դասուելու։ Ուսուցիչը կը պատրաստէ ապագայ իրաւաբէտները, բժիշկները և եկեղեցականները, և ասոնք ասոնց անոր օգնութեան պիտի չկարմարէին իրենց կոչումներուն։ Սակայն ասկէ աւելի կ'ընէ ան։ Ամէնուն ալ կը գործակցի։ Իր աչակերտներուն վրայ խորապէս կը տպաւորէ պարտաւորութիւնները զորոնք ունին իրրև քաղաքացիներ և իրրև անդամներ հասարակութեան։ Օրինաւոր համար աղէկ է որ կարող օրինագէտներ կան, որոնք իրրև ընդհանուր գատաստանաւոներ արդարութեան տաճարը կը հանեն օրէնքի անհատականները։ Այլ աւելի աղէկ է որ խոհատուն և հաւատարիմ ուսուցիչներ կան, որոնք իրենց հրահանգութեամբ և ազդեցութեամբ ծուռ ընթացքներէ կը հեռացնեն իրենց աչակերտները և կ'ընեն զանոնք օրինապահ և օգտակար քաղաքացիներ։ Ուսուցիչը չափով մը բժշկին օգնական է հանրութեան առողջութիւնը զարգացնելու մէջ։ Ինք կ'ուսուցանէ առողջապահութեան օրէնքները։ Կը քաջալերէ մարմնական աչխատանքը։ Կը չահադրդռէ ակարակազմերուն և զօրանալու խրատներ կու տայ անոնց։ Եւ արդարև ուսուցիչը հովուին գործակից պիտի ըլլայ բարոյական նպատակներու համար։ Ինք իր աչակերտները աւելի լաւ պիտի ճանչնայ քան զոր կարելի է հովուին։ Ինք անոնց հետ կը դանուի օրը քանի մը ժամ և կրնայ իւրացնել ընութիւնը և կարողութիւնը իմանալ։ Եւ այս չատ կարեւոր է, վասն զի մարդու մը օգուտ ընելու համար ոչ միայն պիտանալու էք կէտ նպատակին, որու զոյն առաջնորդել կ'ուզէք, այլ և նուն մարդը ճանչնալու էք։ Ամէն աղաք նոյն կաղապարով չինուած չեն, և մէկուն աղղելու

լաւագոյն կերպը կրնայ լաւագոյնը չըլլալ ուրիշի մը համար։ Տղայը իրարմէ կը տարբերին տունկերու նման։ Եւ դիտունք թէ տարբեր տունկեր տարբեր հողեր կ'ուզեն լաւագոյնս աճելու համար, և թէ ոմանք աւելի արեւ կամ աւելի ջուր կ'ուզեն քան ուրիշներ։ Բնութիւնն և տրամադրութիւնն այս տարբերութիւնը դիտնալ չնպաստու է ուսուցիչը։ Մինչ աշակերտները իրենց դասերը կը սորվին, լինք զանոնք ուսումնասիրելու է որպէս զի անոնց միտքերուն և սիրտերուն տզդելու լաւագոյն ճամբան գտնէ։

Եւ իր կոչման վրայ չատ անյաւտական գաղափար ունի այն ուսուցիչը, որ կը կարծէ թէ իր պարտքն է իր աշակերտներուն միտքերը միայն արել։ Հարկաւ կարեւոր է այդ, բայց թէ այդ սրտաճմիտքերը այնպիսի օրհնութիւն պիտի ըլլան թէ պիտի չըլլան իրենց գործածութեան կախում ունի։ Ինչպէս մարդը կրնայ աւելի յաջողութեամբ հետապնդել իր կեանքի նպատակը։ Սակայն կարեւոր հարցերը այդ նպատակին դիտնչութիւնն է։ Միտքը սրելէն աւելի կարեւոր է նկարագիրը կազմել, և այս է ուսուցչին գործը։ Այս է նաև քարոզչին նպատակը, բայց ուսուցիչը չատ աւելի մեծ դիւրութիւններ ունի, վասն զի իր ամէնօրեայ աշխատութեան ներքև կը գտնուին անոնք որ իրենց կեանքին կազմութեան չրջանին մէջ են։ Արդարև ծնողներէ եաք հասարարիմ ուսուցիչն է որ ամէնէն չատ քան կ'ըմնէ քայց տեղ թէ ինչ տեսակ այրեր և կիներ պիտի ելլեն նորահաս սերունդէն։ Եւ չատեր իրենց վարձատրութիւնը և պերը գրաւոր հաստատրիմ ուսուցիչներու ազդեցութեամբ գտնուած են ազատելի այն ընթացքէն, ուր կ'տատելորդութիւնք իրենք ծնողական չար օրինակէ կամ ծնողական անփոյթութենէ։

Սոյն յօդուածով աչխատութիւնք մեր բարձր հասարութիւն յայտնել հաստատրիմ ուսուցչին աչխատութեան վրայ։ Անոր գործակից վարձատրութիւնը տա հաստատակ մեծ չէ, երեմն թէ աւելի մեծ ըլլար։ Սակայն երէ մէկը նկատէ աւելի տզնիւ վարձքերը, որոնք են անոր մատուցած ծառայութիւնները և չատ կեանքեր և չատ նկարագիրներ ձեւակերպելու համար ի գործ գրուած անոր ազդեցութիւնը, ուրիշ քիչ պաչտօններ կան որոնք կրնան բաղդատութեան գրուիլ անոր հետ։ Ուրիշ վարձք մը կը կայանայ այն երախտագիտութեան մէջ զոր կ'ընդունի ան։ Այդ երախտագիտութիւնը կրնայ չատ խորին չըլլալ ուսանողական օրերուն։ Թերեւս ուսանողները միտքի իսկ հետաքրքրութեամբ ամէնէն հաստատրիմ ուսուցչին։ Ետքը կ'զգան անոնք թէ ո՛րչափ պարտական են անոր։ Այն ուսուցչին ազդեցութիւնը, որու ներքև անցուցինք մենք մեր վերջին չորս տարիները երբ դեռ չէինք մեկնած մեր դիւղէն, մեր ամէնէն նուիրական յուչերէն մին է։ Տարիներ առաջ մոռցան իր հանդիսատը, բայց երբ ասկէ քանի մը տարի առաջ գաղտնի դեղեցիկ նոր չէնք մը չինուելու համ, անոր երախտագէտ աչակերտները անոր անուամբ կոչեցին զայն։

Ամաչցրած կնք գոնէ երկու մեծ ուսուցիչներու համառօտ կենսագրութիւնը պատրաստել։

ԻՆՔԶԻՆՔ ԾԱՆԿՈՂ ԱՍՏՈՒԱԾ

(Յ. Գ. Գ.)

«Ցերեալ գոն քեզ ծածկող Աստուած մըն կա։» Եա. ԽԵ. 15։

Անցեալ օր վոքրիկ տղան ծռած կը նայէր պատուհանէն, և երբ հարցուցի, «Տղա, ի՞նչ կը նայիս,» «Աստուած տեսնել կ'ուզեմ,» պատասխանեց։ Ամէն մարդ այս փափաքն ունի. բայց Աստուած ինքզինք ծածկող Աստուած է։ Ինչո՞ւ արդեօք։

Ս. Աստուած ինքզինք կը ծածկէ, վասն զի չանհասկնալի է և խորհուրդական է։

Բան մը տեսնել և գիտնալ, զանիկա պարզապէս ընել է։ Բանի մը ամէն կողմերէն եկող ճառագայթները մինչև որ աչքին ցանցաթաղանթին վրայ չամփոխուին, չենք կրնար տեսնել զայն։ Բանի մը բոլոր տնչութիւնները և պարագաները մինչև որ մեր մտքին մէջ չհաւաքուին, զանիկա չենք կրնար գիտնալ հատարելապէս։ Եւ որովհետև մեր միտքը և զգայարանները սահմանաւոր են, մեր գիտութիւնը սահմանաւոր կ'ըլլայ։ Թէև Բնութեան մէջ անհամար ձայներ կան, և սակայն մարդկային ականջը կարող է լսել մէկ երկվայրկեանի մէջ 341 մինչև 50,000 ճօճումներու հետևանք եղող ձայները միայն, մնացածները մեզի համար ոչինչ են։ Թէև աչխարհի մէջ անթիւ գոյներ կան, բայց մենք կարող կնք տեսնել մէկ երկվայրկեանի մէջ երեքի 370-900 երկիլոն ճօճումներու արդիւնք եղող գոյները միայն, մնացածները չենք կրնար տեսնել, ատոնք մեզմէ ծածկուած են։ Դարձեալ, երէ չենքի մը, լեռան մը չափազանց մօտ կեցանք, չենք կրնար զանոնք լաւ տեսնել, նոյն իսկ մեր ձեռքը, երէ չափէն աւելի մօտեցնենք մեր աչքին։ Եւ մեր աչքին տակէն, օդին մէջ, չուրին մէջ և այլ իրերու մէջ մանր ո՛րչափ արարածներ կան զորոնք չենք կրնար տեսնել մեր այս աչքերով։ Բայց միւս աս տեսնելիք կարող կնք տեսնել։ Տղայ մը ուզելով տես-

դակը տեսնել, սկսաւ անոր նայիլ։ Մէկ վայրկեան նայելէ ետքը երբ աչքը աչխարհի դարձուց, անա կուրցած էր աչքը։ Չկնաք կրնար տեսնել նոյն իսկ արեւակը մեզամ, որուն լոյսին միջոցաւ կը տես-նենք ամէն բան։ Արեւակին չերմութիւնը կը ղգանք. բայց եթէ կեղոյ մը գտնէինք ու արեգա-կին երթալով անոր ամբողջ չերմութիւնը ղգալ ուզէինք, ի՞նչ կ'ըլլար հետեւանքը մեզի համար։ Միթէ կրնայի՞նք ղգալ այն չերմութիւնը։ Ոչ. այն չերմութեան ներգործութիւնէն կ'ոչնչանայինք։ Ի՞նչ ուշագրաւ այժ է ելեկտրականութիւնը. ի՞նչ հաճելի է ղբաղիլ ելեկտրաշարժ հետադրով, կամ ճամբորդել անով ընթացող կառախուսքով, բայց միթէ կարո՞ղ ես դպչիլ կեցի մը ուր հաւաքուած ըլլան բոլոր ելեկտրականութիւնները։

Արդ, ի՞նչ է Աստուած, և կարելի՞ է մարդուս տեսնել զԱստուած և ապրիլ։ Եթէ Աստուած ըլլար տիեզերքին մէկ անկիւնը նստող մարդու մօտաւօր ծերունի մը, կ'երթայինք կը տեսնէինք զանիկա, և ասոր մէջ անկարելի բան չէր գտնուեր։ Բայց Աստուած այսպէս չէ։ Բնութեան մէջ չատ ոյժեր կան։ Աստուած բոլոր այդ ոյժերուն աղբիւրը և անոնցմէ ալ աւելի է։ Արդ, մինչ մենք Բնութեան մէջ գտնուած մեծ մէկ ոյժին, օրինակի աղա-գաւ, լոյսին կամ ելեկտրականութեան, քիչ մը մեծ արտայայտութիւնը տեսնել պիտոյ կա-րող չենք, ի՞նչպէս կրնանք յուսալ տեսնել զԱս-տուած որ այսքան ոյժերուն համադասմարէն յան-հուն մեծ և վսեմագոյն է։ Եւ եթէ անիկա մեզի մէկ վայրկեան անգամ երեւի, ի՞նչ կ'ըլլանք մենք։

Տիեզերքին մէջ չատ ճշմարտութիւններ կան. գտնենք քիչ քիչ և կամաց կամաց կը սորվինք։ Բայց երբ քիչ մը աւելի մեծ ճշմարտութիւններու պատահինք, անոնց առջև կը չտարբինք կը մնանք, գտնենք տեսնելու անկարող վիճակի մէջ կ'իյնանք. և եթէ անոնց ընդարձակութեան նկատմամբ աղօտ տեսութիւն մը իսկ ունենանք, կը հիանանք և կ'ապշինք։ Արդ, եթէ մեզի յայտնուէր համայն ճշմարտութեանց կեդրոնը, և տիեզերքին մէջ յայտ-նուած բոլոր ճշմարտութիւնները այն աւելի մեծ ճշմարտութիւնը, միթէ պիտի կարենայի՞նք հաս-կընալ զայն, միթէ պիտի կարենայի՞նք տեսնել։ Միթէ մեր ղդայարանները կամ լմացական կարո-ղութիւնները կարող պիտի ըլլայի՞ն պարտադրել զԱյն։

Ապա ուրեմն եթէ Աստուած ուզէր ինքզինք մեզի ցուցնել ինչպէս որ է, չէինք կրնար զԱնիկա տեսնել և ոչ հասկնալ. այո, անոր տեսլուս կա-րող չըլլալով ի չիք կը դատապարտինք։

Ուստի Աստուծոյ ինքզինք մեղմէ ծածուկ պա-հելը իր վսեմքն է և իր մեծութիւնը։ Անիկա ան-հուն է, մենք հուսաւոր ենք։ Անիկա ամենամեծ է, մենք ոչինչ ենք։ Եւ անոր ինքզինք ծածուկ պահելովն է որ մեզի կարելի կ'ըլլայ անոր հետ հա-ղորդակցիլ։

Արդ, ո՞րչափ կը սխալին անոնք որ կ'աշխատին զԱստուած տեսնել և այլոց ցուցնել, կամ գտնի-կա իբրև մարմին ունեցող էակ նկարագրել, և մանաւանդ անոնք որ տասական խմաստով կը հասկնան Հին Կտակարանի մէջ Աստուծոյ մարմնով երեւումները։ Պօղոս առաքեալ որ, դիտնալով հան-դերձ Հին Կտակարանի այդ տեսութեանց ձեւերը, կ'ըսէ, «Զոր մարդոցմէն մէկը չտեսաւ, ոչ ալ տես-նելու կարող է,» անտարակոյս այդ երեւումները հոգեւոր իմաստով, կամ իբրև Աստուծոյ ինքզինք յայտնելուն մասնաւոր եղանակները հասկցած ըլ-լալու է։ Որովհետեւ Աստուած մեծ և անհուն է, հարկ անհրաժեշտ էր որ ինքզինք ծածկէր։

Երկրորդ, Աստուծոյ ինչպէս յայտնելը եղծնակը հարկ կը դնէ որ անիկա ինքզինք ծածկէ։ Աստուածային յայտնութիւնը անոր իր արարածներուն հետ կա-պակցութիւն չունեցող անջատ մէկ գործը չէ։ Ոմանք ատկէս կ'ըմբռնեն Աստուածային յայտնու-թիւնը. իբր թէ տիեզերքը, ի մասնաւորի սա աչ-խարհը, խաւերական բեմ մըն է, և Աստուած ժամանակ ժամանակ վարագոյրին հետեւէն երեւան կու գայ և մէկ երկու խօսք կը խօսի և ետ կը քաշ-ուի։ Կամ իբր թէ մերթ ընդ մերթ 'վարագոյրը կը բանայ և դրուած թուղթ մը կամ տախտակ մը կը նետէ ու կ'երթայ, և թէ մարդիկ այս տեսարան-ները կը քննեն, այս տախտակներէն կը կարդան, և անոնց մէջ գտնուած օրէնքներուն և կանոնին-երուն համաձայն տպրելով կը վերհուին։ Բայց Աս-տուծոյ յայտնութեան ձշմարիտ եղանակը այս չէ։ Աստուած արարածներուն հետ կը հաղորդակցի, կամ, լաւ եւս՝ արարածները իր ներկայութեամբ և կեանքով կենսաւորելով, անոնց մէջ կը յայտնէ ինքզինք։ Աստուած արարածին մէջ կ'տարբի և մենք հոն կը տեսնենք զանիկա։ Պէտք չէ որ ըսենք թէ Բնութիւն ըսուածը լարուած մեքենայ մըն է, որուն գործողութեան կերպին անկէ բացակայ գտնուող վարպետին գոյութիւնը կ'ուրացնինք։ Ոչ. Աստուած այսօր Բնութեան մէջ կայ և կը գործէ (Յովհ. Ե. 17), և Բնութեան մէջ տեսնուած դէղեցկութիւնը և կանոնաւորութիւնը արդիւնք է անոր այսօր գործելուն։ Նմանապէս, երբ կ'ըսենք թէ Աստուած մարգարէի մը բերնով կը խօսի, հասկցնել չենք ուզեր թէ Աստուած ժամանակաւ

անոր երևցած և հիմա զանիկա լքած է, և մարդարէն մարդոց կը խօսի ինչ որ միայն կու գայ Աստուած մարգարէին ձէջ կը խօսի։ Եբր. Ա. 1ին մէջ «մարգարէներով» ասացուածը Յունարէնի մէջ «մարգարէներուն մէջ» է։ (Տես նաև Երեմ. ի. 9 եւն.։) Վերջապէս, եթէ Աստուած իւրաքանչիւր անհատի սիրտ յայտնէ ինքզինք, սիրտ յայտնէ ա նոր կեանքին հաղորդակցելով։ Արդ, եթէ Աստուած սիրտ յայտնէ ինքզինք արարածին մէջ, նիւթական կամ հոգեկան արարածին մէջ, և նոյն իսկ Յիսուս Քրիստոս մարդուն մէջ, հարկ անհրաժեշտ է որ ինքզինք սահմանաւորէ, ծածուկ պահէ։ Ոչ մէկ արարած կարող է Արարիչը կատարեալ պարագրել իր մէջ։

Բնութեան մէջ տեսնուած գոյները արեգակին ճառագայթներուն մասերն են։ Առարկայ մը այդ ճառագայթներուն միայն գոյները ծածկելով կարմիր գոյնը կը ցուցնէ, ուրիշ մը՝ կանաչը, ուրիշ մը՝ դեղին գոյնը։ Ոչ մի առարկայ ամբողջ արեգակը կարող է իր մէջ բովանդակել։ Նմանապէս ոչ մի արարած կարող է ամբողջովին պարագրել Արարիչը։ Բուսականներուն մէջ Աստուած այսինչ ա տիճան կը յայտնուի, անասուններուն մէջ՝ այսինչ ասպիճան, իսկ մարդուն մէջ՝ աւելի տարբեր ա տիճաններ և եղանակներ։ Բայց այս ամէնուն մէջ ալ անշուշտ ինքզինք արարածին բնութեանը յարմարցնելու համար՝ ինքզինք սիրտ ծածկէ։ Եւ նոյն իսկ երբ Աստուած ուզէց ինքզինք Յիսուս Քրիստոսի մէջ յայտնել, «Անձը ունայնացուց ծառայի կերպարանք առնելով՝ մարդոց նման ըլլալով» (Փիլ. Բ. 7)։ Եւ «Անոր մէջ կը բնակի Աստուածութեան բոլոր լիութիւնը մարմնապէս» (Կող. Բ. 9)։ Այսինքն «Աստուածութիւնը անոր մէջ բնական է այն ա տիճանաւ որ մարդինը կարող է կրել։

Իսկ արդ, որովհետև յայտնութիւնը Աստուծոյ չնորհաբեր մէկ ներկայութիւնն է, որպէս զի Աստուած ինքզինք յայտնէր, բնական և անխուսափելի էր որ ինքզինք ծածկէր։

Երրորդ, Մեր Փրկչական բնութեան ու եղանակը և մեր նոր բնութիւնը կը պահանջեն որ Աստուած ինքզինք ծածկէ։

Դիտնալը չէ կանգ առնել և առարկայի մը նայելով լոկ անկէ ազդուիլ, այլ անոր հետ հաղորդակցիլ։ Հրապարակին մէջ ձայն մը կայ. ականջ ունեցող ամէն ոք կրնայ լսել զայն. բայց այդ ձայնին արտասանած խօսքերը հասկնալու համար պէտք է որ մտքին մէջ այն խօսքերուն յարմար պատրաստարներ գտնուին։ Ձայն մը կը լսես, բայց այդ ձայնին մէջի եղանակը հասկնալու համար պէտք է որ քու մէջդ եղանակ և ներդաշնակութիւն գըտնուի։ Նմանապէս ինքզինք մեզի յայտնող Աստուածը ճանչնալու համար՝ հարկ է որ մենք Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան մէջ գտնուինք և Աստուածային բնութեան մասնակից ըլլանք։ Այսինքն մարդ վերստին, այն է՝ Հոգիէն, ծնանիլու է։

Հոս յիշենք նաև սա կարևոր ճշմարտութիւնը։ Աստուած մարդուս այնքան կարևորութիւն տուած է որ, մինչ ըղձալի այժերուն մէջ Աստուած աստից անտից հաւանութիւնն ու կամքը հարցնելու կը դործէ, մարդուս, որու անձնիչխան կամք չնորհած է, կամքին յարգ կ'ընծայէ և անոր կամքին և ընտրութեան կը սպասէ։ Նիւթական այժերու ճշմարտութիւնն ու կարգ կանոնը, ծաղիկին դեղեցկութիւնը և անուշահոտութիւնը, կենդանական աշխարհի բնաղդները և միտումները Աստուած իր կամքին համեմատ կը տնօրինէ և կը ցուցնէ արարածներուն։ Բայց գալով մարդուն, Աստուած անոր դուռը կը կոտոչ, կը բաղխէ, և ներս ընդունուելու համար անոր կամքին և թոյլատուութեան կը սպասէ։ Աստուած և ոչ մէկուն կամքը կը բռնադատէ։ Այս կերպով Աստուած ինքզինք մարդուն յայտնելու գործը մարդուն կամքին հետ կապակցած է։

Տղայ մը դպրոց կ'երթայ. անոր վարժապետը չատ բաներ գիտէ։ Տղան կ'ուզէ որ վարժապետին բոլոր գիտցածը առաջին օրուան մէջ սորվի։ Վարժապետն ալ, եթէ կարող ըլլայ, կ'ուզէ առաջին օրուան մէջ իր բոլոր գիտցածը աշակերտին գանկին մէջ լեցնել։ Բայց անկարելի է։ Պէտք է որ տղուն մէջ կամք և պատրաստականութիւն գտնուի։ Այս պատճառաւ այս վարժապետը այլ, բան, գիմէն կը սկսի անոր ուսուցանելու աստիճանաբար, իր հմտութիւնը ծանչցնելով, ոչինչ գիտցողի նման։ Անոր տղուն մեծնալուն, զարգանալուն կը սպասէ։ Տղուն սիրոյն համար ինքզինք կը սահմանաւորէ և կը ծածկէ։ Եւ, ոհ, ո՛րչափ դժուար է գիտցողի մը համար իրեն չգիտցող երևնալ, ընդունիլ անկարող երևնալ ինչ որ կարող է ընել։ Բայց ուսանողին սիրոյն համար, և կրթութեան կարևորութեանը համար վարժապետը յանձն կ'առնէ զայն։ Եւ ոչ ապագին ծնողք ալ կը պղտիկիան իրենց զաւակները կրթելու համար։ Իրենք ալ անոնց նման չգիտցող, տգէտ կ'ըլլան, անոնց նման քերականական կանոններու անհամաձայն կը խօսակցին անոնց հետ, անոնց նման խաղեր կը խաղան։ Իրենց մեծութիւնը և հմտութիւնը ծածուկ կը պահեն անոնց քով։

Աստուած ալ այսպէս կ'ընէ։ Մարդուն տիտա-

նիք և յարդ ընծայած և զանիկա իբրև իր զաւակը իր ղէմն առած է. իր յայտնութիւնը անոր կարօղութեան և անոր կամքին հետ կապակցած է։ Ո՛րչափ չատ անդամներ Աստուած, իր մեծ ճշմարտութիւնները մեզի յայտնելու համար, մեր քով կը կրկնայ, մեր սրտին մէջ մանել կ'ուզէ, իսկ մենք դէզ մանուկներու պէս, անոր երեսը չնայելով անգամ «Հր, հր,» կ'ըսենք և ուրիշ կողմ կը դառնանք։ Արդ, ինչ. Աստուած կրնայ ինքզինք յայտնել այնպիսւոյն որ իր ամբողջ ուշը մարմնի և ցանկութիւններու, երկրիս և երկրային բաներու տուած է։ Ահա այս պատճառաւ՝ միայն «անոնք պիտի տեսնեն զԱստուած,» «որ սրտով մաքուր են»։ Արդ, անիկա ինքզինք ծածկող Աստուած է, որպէս զի մարդուս կարևորութիւն և մեծութիւն տայ։

Ուրեմն, դիտնալով թէ այս ինքզինք ծածկող Աստուածը մեծ է, կը պիջամի, և մեզի կարևորութիւն և արժէք կ'ընծայէ, զանիկա տեսնելու և անոր յայտնութիւն տառնալու համար նախ պարտիմք վերատին, այսինքն Հոգիէն, ծնանիլ։ Պարտիմք Աստուծոյ հետ հաղորդակից, Աստուածային բնութեան մասնակից։ Այս նպատակին համար ալ զմեզ անոր ձեռքը յանձնենք հաւատքով, և անիկա պատրաստ է զմեզ իր ներկայութեամբ լեցնել, և իր Հոգւով կենդանացնել։

Երկրորդ, դիտենք թէ միայն անոնք պիտի տեսնեն զԱստուած, որոնք սրտով մաքուր են, և միայն անոնք պիտի յաւիտենական զանիկա պիտանալու մէջ։ Սրտիդ մէջ մեղք մի պահեր։ ՉԱստուած տեսնել կրթութիւն մըն է, բարոյական կեանք մըն է։ Մինչ անիկա կ'ուզէ քեզ կրթել և քու կեանքիդ հաղորդակից, դուն ալ յօժարակամ և սիրով ինքզինքդ անոր յանձնէ։

ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ ԻՐ ՕՐԵՐՈՒ ԱՆՅՈՒՑԱՆ Է

(Վէբ. Ա. Բ. Թըէըր, Եպիսկոպոս Եռականցի)

«Անոր համար Աստուծոյ Որդին յայտնուեցաւ, որ Սատանային գործերը քակէ» (Ա Յովհ. Գ. 8)։

Միթէ այս բառերը մեկնաբանել չէ (*), ոչ իսկ փորձ մը ընել ցոյց տալու համար թէ ինչ տուղ կը բանին տանիք առաքեալին ձեռնարկութեան մէջ։ Ժամանակս չունիմ։ Այս համարին ընտրելուս նպատակն է մանաւանդ յիշեցնել Աստուծոյ Որդւոյն յայտնութեան Աստուածային նպատակը և ապա չհամալ անվիճելի ապացոյցով ցոյց տալ թէ Սատանային գործերը քակելու այդ նպատակը՝ ո՛րքան կատարելապէս գործադրուած է Եուհաննայի այն հեռաւոր երկրին մէջ, որմէ կու գամ ես և որու եպիսկոպոսն եմ ըրեմէ տասնըեօթը տարիէ ի վեր։ Այս կերպով կը յուսամ ձեզի ապացուցանել սա մեծ իրողութիւնը, զոր կը բաղձամ ամէն ուրիչ իրողութենէ աւելի տպաւորել ձեր սիրտերուն և միաքերուն վրայ, թէ մեր Տէրոջը և Փրկչին, Յիսուսի Քրիստոսի, Աւետարանը օրերը անցուցած Աւետարան մը չէ, թէ Քրիստոսի Խաչը իր նախնի զօրութիւնը կորնչացուցած չէ, թէ խաչեալ Քրիստոսի քարոզութիւնը տակաւին «Աստուծոյ զօրութիւնն է բոլոր հաւատացեալներուն փրկութեան համար։» Ես թերևս վկայութիւնը զոր պիտի տամ՝ անտեղի և անժամանակ պիտի չթուի յանդիմանութեան և հայհոյութեան այս օրերուն մէջ, երբ խելացի մարդիկ անգամ ամօթ չեն համարիր իրենց աւետարան քարոզել Աստուծոյ անզօրութեան վարդապետութիւնը։ Իրաւամբ ըսած է կարծեմ Օգոստինոս, եթէ կ'ուզէք ուղիղ հասկնալ Բարձրեալին կարողութիւնը, տեսնելու էք զայն խաչարի իշխանութեան հետ պայքարի մէջ։ Նայինք ուրեմն նախ թէ ի՞նչպէս էր Եուհաննա հին, հին ժամանակները, երբ խաչարի իշխանութեան սակ կը գտնուէր։

Քանըհինգ տարի առաջ երկրի ամէնէն խաւար տեղերէն մին էր այն նկարագրութեան, անպիտութեան թատր մը։ Չար ոգիներ տղոքելու համար անհամար մարդագոհեր կ'ըլլային հոն։ Այսօր կը պատմուի հոն թէ Մթեսայի հայր Սունայի մահուան ժամանակ 2,000է աւելի մարդիկ կարծես մէկ վայրկեանի մէջ յաւիտենականութիւն ղրկուած են, և անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր երկրին սովորութիւնն էր մարդկային էակներու այս նախաճիրը դործել այդօրինակ առիթներով։ Սերունդ մը անցաւ, և Մթեսա իր հայրերուն դնաց։ Սակայն մարդկային ոչ մէկ կեանք զոհուեցաւ անոր մահուան ժամանակ։ Պատճառը։ Պատճառը այն չէր որ Բրիտանական կառավարութեան զօրաւոր բազուկը միջամտեց և կասեցուց զոհերն ձեռքը։ Ոչ, այլ Քրիստոնէութիւնը մտած էր երկրին մէջ, և թէպէտ այդ կրօնին ներկայացուցիչները սակ երկու միսիոնար էին, Աւետարանին զօրութիւնը ամենց բերնով քարոզուելով՝ բաւական եղաւ ջնջել դարաւոր այդ սովորութիւնը և հաղարաւորներու ապահովել կեանքի անգին պարգևը։ «Անոր համար Աստուծոյ Որդին յայտնուեցաւ, որ Սատանային գործերը քակէ։»

1890ին հրաւիրուեցայ երթալ և չարունակել

(*) Այս բանախօսութիւնը տեղի ունեցած է անցեալ Դեկ. 19ին Լոնտոնի Մէյնթ Մայքըլս եկեղեցիին մէջ։

իմ նախորդներուս, Հէնրիկմըն և Փարքըր կալիֆոռնիացիներուն, աշխատութիւնը։ Արեւելեան ծովեզերքին հինգ ամիս ճամբորդելէ ետև, բան մը՝ որ հինգ չորս օրէն կը կատարուի չհնուած երկաթուղիներն չորհիւ, հասայ Եուկանատա։ Այն ատեն ընդ ամենայն 200 մկրտեալ Քրիստոնեայ միայն կար ցիս դիմաւորող։ Հիմա այդ փոքրիկ հօտը 60,000ը անցնող մեծ բազմութիւն մը եղած է Աւետարանի քարոզութեան միջոցով։ Այն ատեն 60-70 հազարական միայն կային։ Հիմա երկու տեսէ 16,000 հոգիի կը հասնին եկեղեցիին ներքին չրջանակին մէջ առնուածներըը, և անոնց ամէնուն վրայ ձեռք դրած եմ՝ ցիրենք եկեղեցիին ծոցը ընդունելու աքարոզութեան առիթով։ Եւ երբ կը մտածեմ, այսքիս առջև կը պատկերանան անոնք մէկիկ մէկիկ կենդանի ապացոյցներ և նշանաւիներ հինօրեայ անդիմութեան։ Անա մէկը որ չրթունք, քիթ և ականջ չունի, կարուած են հին առեններըը։ Անա ուրիշ մը կոյր, որու աչքերը փորուած հանուած են հին առեններըը։ Անա գարձեալ ուրիշ մը Տէրունական սեղանին առջև ծնրադրած, որ իր անգամատուած բազուկներուն ծայրով միայն կրնայ առնել Հաղորդութեան հացը, ցի երկու ձեռքերը մէկտեղ կտրուած են հին առեններըը։ Վերջին 15-16 տարուան միջոցին Եուկանատայի վրայ հասած մեծ փոփոխութեան աւելի պերճախօս նշաններ կրնան ըլլալ։ Առաջ չորս հոգի միայն կային որոնք իրենց ընդունած ճշմարտութիւնները իրենց երկրացիներուն կը սորվեցնէին։ Հիմա 2-3 հազար այրեր ու կիներ կան, որոնք աւետարանչական գործով կ'զբաղին ոչ միայն իրենց երկրին մէջ այլ և իրենց երկրէն դուրս, և այս բոլոր աւետարանիչները և տեղացի 32 եկեղեցականներ ամբողջովին տեղային եկեղեցիէն կը հոգացուին։ Առաջ միայն մէկ աղօթատեղի կար ամբողջ Եուկանատայի մէջ։ Հիմա ճշմարիտ ու կենդանի Աստուածը կը պաշտուի ամէն օր 2,000է աւելի եկեղեցիներու մէջ, չհնուկան փոքրիկ եկեղեցիէն սկսեալ որ 30-40 երկրացու կ'առնէ մինչև Նամիրամալ լերան մեծ մայր եկեղեցին, որ 4-5 հազար հոգի կ'առնէ և ուր առ հասարակ 3,000 հոգի ներկայ կը գտնուի։ Առաջ ամ մը տղաք միայն կը կրթուէին։ Հիմա իրենց 420,000 տղայ կը հաւաքուին մեր տարրական դպրոցներուն մէջ և կրթութեան նախապատրաստները կ'ընդունին։ Եւ տեղային եկեղեցիին ամբողջ գործը, դպրոցներ, եկեղեցիներ, կրթ. և կրօն. ամէն տեսակ ձեռնարկներ և տեղային հոգևոր պաշտօնէութիւնը, ամբողջովին կը պահուին ու կը հոգացուին ընծիկներուն տուրքերով։ Այս իրողութիւններըը և թուած նշանները ձեզի կրնան գաղափար մը տալ այն աքանչելի փոփոխութեան վրայ զոր Եուկանատա կրած է անցեալ 15-16 տարուան մէջ։ Երբ մարդ այդ երկրին մէջ վեր վար կը պտըտի, կ'եզէ անոր գեղեցիկ բլուրներըը և կ'իջնէ այն սիրուն հովիտները, խօսք մը կը հնչէ չարունակ իր ականջին, և այն իմ բնաբանիս խօսքն է։ Եւ այս ոչ միայն վասն ցի մարդ կ'զգայ թէ մեծ փոփոխութիւն կրած է երկիրը, այլ և վասն ցի կը համոզուի թէ այդ փոփոխութիւնը կրնար գալ մի միայն Քրիստոսի Աւետարանին զօրութեամբ։ Ուրիշ ոչ մէկ կերպով կրնանք մեկնել այն երեւոյթներըը, զորոնք կը տեսնենք հոն։ Նշանաւոր բան է (բան մը՝ որ կարծեմ դրաւած չէ դեռ այն ուշադրութիւնը որու արժանի է,) որ անցեալ տարի Եուկանատայի մէջ իբր 9,100 հոգի ընդունուեցան Եկեղեցին մկրտութեամբ և որ անցեալ հինգ տարուան մէջ այսպիսի 35,000 մկրտութիւն կատարուեցան։ Մէկը թերեւս խորհի թէ նոր բութեան կարգ անցած բան մը ըլլալու է այս։ Նշանաւոր մարդ մը մկրտուած է նախ և ուրիշներ անոր հետևած են ոչխարի հօտի պէս։ Զմոռնանք, եղբայրներս, թէ Եուկանատայի մէջ ազդեցիկ մարդիկ, այսինքն ցեղապետներն, էին որ ամէն ճիգ թափեցին Քրիստոնէութիւնը ջնջելու համար և չյաջողեցան։ յաղթուեցան չարաչար։ «Ամոր համար Աստուծոյ Որդին յայտնուեցաւ, որ Սատանային գործերը քակէ։»

Օրինակ մը ևս տամ ձեզի Աւետարանին զօրութեան, որով մարդոց սիրտերուն և կեանքերուն կ'ազդէ այն։ Իբր երեք տարի առաջ չանք մը եղաւ Անգոլի փակ երկիրը մտնելու, Եուկանատայի արեւմտեան մասին։ Ամէն նախորդ չանքեր ի դերև եղած էին։ Այս անգամ կարգադրեցի որ նախ աղօթք մատուցուի ամբողջ Եուկանատայի մէջ երկու հարիւր տեղ Սբ. Անդրէասի նախատօնակին, բովանդակ Քրիստոնեայ աշխարհի Բարեխօսութեան Օրուան առիթով։ Տասնըհինգօրեայ ճամբորդութենէ մը ետև Տր. Բուք և ես Անգոլի ոսահնին ճիշտ դրսի կողմը գտնուեցանք։ Մեր Քրիստոնեայ հետևողները համախմբեցինք և սկսանք աղօթել որ Տէրը հետևիլ օր օրհնէ մեր մուտը այն քաղաքին մէջ։ Հետևիլ օր քաղաքը մտանք, և ցեղապետներն և վայրենիներու մեծ բազմութիւն մը եկան մեզի բարի գալուստ մաղթել։ Տարօրինակ տեսարան էր այն։ Ցեղապետներըը և իրենց վայրենի հետևողները իրենց մարմիններըը լուացած էին, տարօրինակ զգեստներ գրած, վահաններ բռնած և իրենց առջև նիզակներ ցցած գետինը։ Սնոնց հետը չարուած էին երկրին բժիշկներըը, Անգոլի մեծագոյն ոյժը,

բոլոր իրենց սարսափելի տարաշնորով իբրև Սատանայի սպասարկուները։ Աւազ ցեղապետին բացատրեցի մեր այցելութեան նպատակը, թէ մենք Բարձրեալին դեսպաններն էինք և թէ կը ցանկայինք թողտուութիւն առնալ ժողովրդին սորվեցնելու համար հոգիներու փրկութեան ճամբան։ Երեք օր բանակցեցանք, և պայքարը, վասն զի ճշմարիտ պայքար էր այս բանակցութիւնը, չարունակուեցաւ մեր և այն բժիշկներուն միջև։ Ջեմ կարծեր թէ միսիոնարական փորձառութեան ամբողջ ընթացքին մէջ երբեք այդքան մեծ պայքարի պատահած ըլլամ որքան պատահեցայ այն երեք օրերուն։ Սակայն ընդվիմութիւնը տակաւ նուազեցաւ, և երրորդ օրուան վախճանին յաղթութիւնը չահեցանք և թողտուութիւն առացանք խօսիլ ու քարոզել ժողովրդին և մեր աւետարանիչները թողուլ երկրին մէջ։ Աղնուասիրտ երկու մարդ թողուցինք հոն և մենք մեր ճամբան չարունակեցինք և ապա լուրի սպասեցինք անձկութեամբ։ Նախ սա լուրը եկաւ թէ ոմանք սկսած են հրահանգութիւն ընդունիլ։ Առանց մէջ էր նախ աւազ ցեղապետը, յետոյ անոր բարձրագոյն պաշտօնեան, յետոյ ուրիշ ցեղապետներ, ևն.։ Ամիսներ անցան և ահա փառաւոր լուրը հասաւ։ Օր մը աւազ ցեղապետը ուրիշ քանի մը երևելիներով աւետարանչին եկաւ ու ըսաւ. «Մենք որ այսչափ բան լսեցինք Յիսուս Քրիստոսի և անոր փրկագործութեան վրայ՝ կ'ուզենք ձեզի ըսել թէ այլևս չենք հաւատար այս մեր բժիշկներուն։ Անհաւասիկ, առէք զանոնք։» «Ոչ,» պատասխանեց աւետարանիչը, «եթէ չէք հաւատար ատոնց, ջնջեցէք ձեր ժողովրդին աչքերնուն առջև։ Եթէ մենք առնենք, ձեր մարդիկը պիտի ըսեն թէ մեր օգտին համար պիտի գործածենք զանոնք։» Աւազ ցեղապետը հրամայեց կրակ մը պատրաստել իր բնակարանին դիմաց, և ապա ցօրեկուան պայծառ լուսով ու բոլոր իր ժողովրդին առջև եկաւ ու իր թանկագին բժիշկները կրակը նետեց ու փճացուց։ Նոյնպէս ըրին նաև անոր բարձրագոյն պաշտօնեան և ուրիշ երևելիներ, և ամբողջ օրը այդ կրակը վառ պահուեցաւ և ամբողջ օրը ժողովուրդը եկաւ ու անոր մէջ նետեց իր բժիշկները։ «Ասոր համար Աստուծոյ Որդին յայտնուեցաւ, որ Սատանային գործերը քակէ։» Այնուհետև աւազ ցեղապետը, անոր բարձրագոյն պաշտօնեան և բազմաթիւ ուրիշներ մկրտուեցան, և վերջին անգամ որ Անգոլի մէջ էի, ատոնց և երեսունի չափ ուրիշներու վոհմակի մը վրայ ձեռք դրի ու եկեղեցին ընդունեցայ իբր 700 հաւատացեալներու ներկայութեան, որոնք հաւաքուած էին իրենց գլխով կառուցուած եկեղեցիի մը մէջ։

Ահա, եղբայրներս, վերիվերոյ նկարագրութիւն մը այն վկայութեան զոր կրնամ ձեզի տալ ապացուցանելու համար այս մեծ ճշմարտութիւնը, որուն կը հաւատամ ես բոլոր սրտովս ու հոգիովս, թէ Քրիստոսի Աւետարանը զառամած և ապարդիւն Աւետարան մը չէ, իր զօրութիւնը կորնցուցած։ Եւ դասը զոր կ'ուզեմ ի վերջոյ հանել իմ խօսքերէս՝ սա է պարզապէս, թէ Աստուծոյ օրհնութիւնը կու գայ հոն ուր կու գայ ղԱստուած յայտնող Աւետարանը, և Աւետարան ըսելով չեմ հասկնար պաղ, անօգուտ և անմխիթար Քրիստոնէութիւն մը, այլ մեծ ուրախութեան այն աւետիսները՝ որոնք Աստուծոյ բարձրագոյն փառքը, երկրի մեծագոյն դանձը և երկնից բարձրագոյն դովութիւնը կը կազմեն — կատարեալ ու ձրի փրկութիւն անմահ հոգիներու, որ մեր սակաւ բազուկին չսպասեր կատարուելու համար, այլ արդէն կատարուած է Տէր Յիսուս Քրիստոսի ձեռամբ — անոր պատարագին գինը, անոր չարչարանքներուն վարձքը, անոր չնորհաց պարգեւը։ Առանց ասոր, կամ ասոր աղաղաւուած, չարափոխուած կամ աղօտացած մէկ ձեւով, յուսալի չէ օրհնութիւն ստանալ, նպատակին ինչ ալ ըլլայ։ Թերևս դեղեցիկ և հրապուրիչ ըլլայ, թերևս թուի չատ փառք ու չատ պատիւ բերել Փրկչին անուան։ Բայց եթէ հաւատարիմ վկայութիւն չէ բուն Քրիստոսի համար, եթէ բուն Քրիստոս չէ այդ նպատակին նիւթը, հիմը, պատկը և ամէնը ամէն բանի մէջ, չէ այն Աւետարանը զոր առաքեալները քարոզեցին, չէ այն Աւետարանը որուն համար մեռան նահատակները, չէ այն Աւետարանը որ դարձի կը բերէ մեղաւորները և կը փրկէ անոնց հոգիները։ Սակայն միւս կողմէ թող Քրիստոս քարոզուի հաւատարմութեամբ և այն՝ խաչը եղած, թող հաւատարիմ վկայութիւն տրուի անոր, անոր անձին, անոր զօրութեան և սիրոյն համար, և ահա պիտի տեսնենք, ամէնէն Քրիստոնեայ երկրին թէ ամէնէն կռապաշտ Ասիրիկէի մէջ, թէ անոր օրհնութիւնը կը տեղայ և հոգիներ կը չահուին յաւիտենականութեան համար։ Պենտեկոստէի օրը վերնատունը սարսող այն զօրութիւնը, որ հոգևոր փրկութեան աւետիսը երկրի մինչև ծայրերը տանելու անպէմադրելի կարողութիւն տուաւ Քրիստոսի Աւետարանին այն պարզուկ աչակերտներուն, տակաւին կայ և ի գործ կը դրուի այսօր ալ։ Ահա այդ փառաւոր ճշմարտութեան կենդանի վկայ կը կանգնիմ հոս կեդրոնական Ասիրիկէի համար։ Աւետարանը, օրհնեալ ըլլայ Աստուած, անպատուղ Աւետարան մը չէ, հինցած ու անզօր այլևս։ Անվախճան կեանքի զօրութեամբ

լեցուն է, քանի որ անխոհեմ, յար կենդանի և յար սիրող Փրկիչ մը կը յայտնէ։ Եւ կատարեալ մէջ, ինչպէս ուրիշ տեղեր, զեղխութեան, մեղքի և անբարոյականութեան կեանքով ապրող երբեմնի մարդիկ կ'ելլեն մեր առջև իրենց կապանքներէն ազատուած։ Քրիստոսի ընութիւնէն ընութիւն կը ստանուի անոնց վրայ, և անոր դուխէն ու սկրէն դուխ ու սէր։ Եւ այս՝ քաղաքակիրթ կոչուած երկիրներու հետ չփման արգիւնք չէ, այլ՝ Բարձրեալին հսման, գերբնական զօրութեան մը, որ անոնց կեանքերուն լուսնդակ ընթացքը չրջեց, Սատանային ամէնէն անարգ սարուկներն անգամ փոխակերպելով, մաքրելով և արդելով և յաւիտենական Աստուծոյ չնորհքին ու զօրութեան կենդանի յիչատակարաններ հանդիսացնելով։

ԳՐԱՒԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
(Վէբ. Ճ. Փոլը)

Ինը «տանձերը» չատթ իրիկուն մը եկեղեցի երթալու դաղափարն յղացան։ Յաչորդ օրը ուղղակի Մկրտական եկեղեցի մը դայլն և քեմին մօտ կարգաւ նստան։ Ժողովուրդը սաստիկ զարմացաւ։ Այն առաւօտ արեգակին հասոյթը, բաց ի վաղ ղբրկուած նպաստաներէն, ինը տղայ և լիուսունլինը սէնթ եղաւ՝ մէկ տղարտոց լինը մաքուր ու ճկուն թղթադրամով և ափ մը մանրադրամ։ Եկեղեցիին սարկաւագը հաչիւրն առնն իր կողմէ ուրիչ սէնթ մը աւելցուց՝ դուռարը ամբողջ ոսկը տղարի հատցընելու համար։

Օրուան մնացեալ մասին մէջ բաւական խօսուեցաւ «տանձեր»ուն վրայ։ Այս տղայք չատ անգամ խօսքի նիւթ կ'ըլլային, թէև ոչ յաճախ եկեղեցի երթալով։ Լաւ չարժեցան իրենք և մէկմէկ տղար ձգեցին դանձանակին մէջ։ Եւ մարդիկ չգիտցան թէ այս ինչ կրնար նչանակել։ Ոմանք մինչև իսկ փոփաք յայտնեցին որ նորէն դան անոնք։ Բարոգիչը հաւատաց թէ իր քարոզը օգտակար եղաւ անոնց։

Երեկոյին չատ զուարճացան «տանձերը»։ Ձիկ առաջնակարգ միսոս էր և ամբողջ պաչտամունքին չարևնմսնը ներկայացուց։ Նախերգանքը նուագեց, օրհներդութիւնը երգեց, աղօթքը արտասանեց, սինակը չրջադայեցուց, քարոզը խօսեցաւ, վերջին օրհնութիւնը տուաւ, և լրջօրէն ու կարգով դանէն դուրս ելլող ութ հոդիներէն իւրաքանչիւրին ձեռքը սեղմեց յարգանքով։ Երբ եկեղեցիէն ելլողները անոնց սենեակին քալէն անցան ու լսեցին անոնց աղմկալից քրքիջները, ամէն յոյս կտրնացուցին որ անոնք երբեք օգտուած ըլլան առաւօտեան պաչտամունքէն։

«Աքանչելի է, ապրիս,» գոչեց Վիկ. «սխալ տպարէզի կը հետևիս, Ճիկ։ Քարոզիչ ըլլալու էիր։ Նայեցէք, տղաք, ի՞նչ կը խորհիմ ես։ Եկէք, ե. Բ. Ր. մը կազմենք և տեղ մը երթանք ու աղօթաժողով դուարկենք, Ճիկ ալ քարոզ խօսի։ Կրնանք չատ տղուր նուագել, և ես կը համաձայնիմ իմ քուէս Ճիկի տալ ութ քարոզչի դէմ։» «Ես տասը տղար դրաւ կը դնեմ թէ Ճիկ պիտի չհամարձակի այդ պաչտօնն ստանձնել,» ըսաւ Ինէն մին։

Բոլոր այս խօսքերուն ելքը սա եղաւ որ Ինը անդամ ակումբը լրջօրէն վճռեց պատրաստութիւն տեսնել կրօնական պաչտամունքի մը համար, ուր Վիկ, Ժիւ, Թիւ, և կիլ քառաձայն պիտի երգէին։ Ճիկ հրաւիրուեցաւ ընդունիլ դրաւը և քարոզչի դէր կատարել։ Պիտի երթային այնպիսի տեղ մը, ուր բնաւ ծանօթ չըլլային իրենք։ Կարգ մը աղօթաժողովներ պիտի կազմէին, լաւ ծանուցումներ պիտի ընէին ժողովուրդ հաւաքելու համար և պարտաւորուեցան կերպով պիտի վարէին պաչտամունքը։ Որովհետև դրաւին մէկ պայմանին համաձայն քարոզիչը իր դերը լմնցնելու և ժողովուրդը արձակելու էր առանց թոյլ տալու որ ուէ մարդ խմանայ այս կատակը, ամէնը խոստացան լրջօրէն չարժիլ և իրենց բոլոր զուարճութիւնը հաքի պահել, այսինքն մինչև որ հետևայնին իրենց չհամակուիան հանդիսասէր դիւղէն։ Իրենք չատ պիտի զուարճանային, երբ ժողովուրդը երկրորդ դիչերը հաւաքուէր ու տեսնէր որ Աւետարանչական ակումբը կծիկը դրած է։

Բոլոր կատակներուն այս մեծապոյնը անոնց խանդավառութիւնը արծարծեց, երբ անհրաժեչտ պատրաստութիւններով զբաղիլ սկսան։ Քառաձայնի խմբակը ժրութեամբ աչխատեցաւ։ Մէկտեղ երգելու վարժուած էին արդէն և արագ յառաջդիմեցին։ Ինչ ժամանակէն ասոր տասներկու երգ սորվեցան, և նուագն ալ դէշ չէր։

Ճիկ ըմբռնեց թէ ծանր գործ մը ստանձնած էր։ Ինը դեռատի փաստաբան մ'էր և վիճաբանութեան մեկէ աւելի մրցման մէջ իր համալսարանին ներկայացուցիչ եղած էր և իր կողմը միչտ յաղթող հանդիսացած էր։ Կատարեալ միսոս և բնական առնախոս էր։ Իր ազատութեան միջոցին կիրակնօրեայ դպրոց յաճախած էր, այնուհետև ալ եկեղեցի, այնպէս որ Սբ. Գիրքին բաւական տեղեակ էր։ Իր մեծ դժուարութիւնն եղաւ բնաբան մը դտնել։ Կարծած էր թէ Սբ. Գիրքը լեցուն է բնաբանով, այլ սակայն չկրցաւ յարմար բնաբան մը դտնել։

Ի վերջոյ լաւագոյն սեպեց ընտրել քնարան մը զոր նշանակուած դասաւ իր մօրը Սբ. Գիրքին մէջ։ Մայրը տուած էր անոր այդ գիրքը՝ մեռնելէն առաջ։ Ցիշեց թէ իր մօրը ծերունի հովիւը, ան ալ մեռած, այդ քնարանին վրայ տուած էր չատ ազդու քարոզ մը, որու մէկ քանի կէտերը դեռ իր յիշողութեան մէջ էին։ Բնաբանն էր Ես. ԻԸ. 20 համարը։ «Բանզի անկողինը երկինալու համար կարճ է, ու ծածկոցը ծածկուելու համար նեղ է։» Այս կ'ըլլար։ Նամակի պահարանի մը վրայ նչանակեց գլուխը և համարը, և անկողնին մոտ հանդիսա սրտով։ Նախանձը զոր քնարանին ընտրութենէն հասքը ցոյց տուաւ՝ դովելի պիտի ըլլար, եթէ արժանավայել դասի մը նուիրուէր։ Գիշերէ դիշեր աչխատեցաւ և ցերեկներն ալ որոճայ անոր վրայ։ Մեծ զգուշութեամբ տպագրեմ պահեց իր քնարանը, վասն զի կ'ուզէր որ ամբողջ բանը անակնկալ մը ըլլար անոնց։

Իրենց չահատակութեան յարմար առպարէզ մը փնտռելու աչխատութիւնը անյուսալի կերպով մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։ Իննակնէն մին իր պատմութիւնը միոյն մէջ ասոնցմէ մեծ քանի մը տարի հետու դիւղական եկեղեցիի մը պատահեցաւ, որ բաւական ժամանակէ ի վեր չէր գործածուեր։ Հարցափորձ ընելով իմացաւ թէ քանի մը նոր ընտանիքներ եկած էին մօտերը և կ'ուզէին մէկը գտնել որ քարոզէր իրենց։ Մարդիկը պատրաստ էին ուէ աղօթաժողովի երթալու։ Շատ ուրախ պիտի ըլլայի, եթէ Աւետարանչական ակումբը կարգ մը աղօթաժողով կազմակերպէր հոն։

Սակայն աղայոց մէն ժամանակէն առաջ պիտուածով դասը պահարանը, որու վրայ գրած էր Ճիկ իր քնարանը։ Այդ եղաւ կատակի առիթ մը, որմէ օգտուելու փորձութիւնը անդիմադրելի պիտի ըլլար Իննակնէն համար։ Ճիկ օր մը այլուր գացած էր, և երբ երեկոյին իր անկեակը վերադարձաւ, աղայոց ոչ մէն դասը և ուշադիր սովորած կանչն կանուխ պառկիլ դնաց։ Ընդհուպ հակկացաւ թէ անոնք իր քնարանը գտած էին, վասն զի անկողնի հարուստ կազմածով ընդարձակ արդյբէ մահճակալն տեղ օրրան մը գտաւ իբր չորս ոտք երկայն և երեսուն մատնաչափ լայն, անոր չարմար ալ անկողին, ևն.։ Այն գիշեր լաղմոցին վրայ պառկեցաւ առանց հագուստներն հանելու, բայց ի վզնոցէն, վզկապէն և կօշիկներէն, և վերարկուն իբրև վերմակ գործածեց։ Այսու ամենայնիւ լաւ քնացաւ, վասն զի յոգնած էր։

Փըմփքինվիլի Մեթոտական վազմի եկեղեցին խուռն բազմութեամբ լեցուեցաւ աղօթաժողովին համար։ Շրջակայ գնակչութիւնը ժամանակաւ սրտակատ աղուոր երգեցողութիւն լսած էր քառաձայն, և քնաւ չէր մոռցած։ Ուստի իրենց համար բաւական էր որ նորեկ քարոզիչը իր հետ քառաձայնի խմբակ մը պիտի բերէր։ Իննակնէ «տանձերու» խումբը, կեզծաներն կրելուն հակառակ, չատ լաւ երգեց և քանիցս ժողովուրդն ալ, քանի՛ անգամ որ հրաւիրուեցաւ, եռանդով և դրեթէ խանդավառութեամբ մասնակցեցաւ երգեցողութեան։ Աղօթաժողովին վարիչը խնդրեց որ երկու երկք եղբայրներ աղօթեն, և կ'ըսուի թէ այն աղօթատեղիին մէջ երբեք այնպիսի աղօթք չէր մատուցուած չէնքին նուիրուածը։

Աղօթեցին մարդիկը քառաձայնի խմբակին համար մինչև որ տղայոց մէն սահմանուեցաւ գաղտագողի գնէն գուրս նետուիլ և ծառերուն տակ խնդալ սրձակ համարձակ։ Աղօթեցին աղօթաժողովին ատաչնորդողին, «նախանձամաբար իրենց ղրկուած Աստուծոյ այս մարդուն» համար, մինչև որ բեմին վրայ կեցող ստահակը ակաւ ղգալ թէ հարիւր տղայ կը չօժարի տալ այս անել կազմութենէն ազատելու համար։ Աղօթեցին և աղօթեցին մինչև որ ոչ միայն ամչցաւ, այլև պարտաւորեցաւ, և խմբակին լոյոր անդամները բայլ ի ծառերուն տակ գտնուող սրիկայէն, ընկճուեցան և կը փափաքէին որ իրենց տուներն ըլլային։ Իրենց համար մինչև հիմա երբեք այսպէս ուղղակի աղօթք մատուցուած չէր հրապարակաւ։ Նե ուրախացան երբ աղօթքները վերջացան և կարգը գարձաւ Ճիկի եկաւ։

Ճիկի քով այլևս սերտ չնչաց խաղը չարունակելու։ Կ'ուզէր մանաւանդ թողուլ գայն, գիտնալով հանգերձ թէ ինչ'ը պիտի քաչէր տղայոցմէ, երբ մէյմը հետաձայնն անկէ։ Սակայն եթէ կը վախնար չարունակել, կը վախնար ալ կրնալ ու չչարունակել։ Ինչ կրնար ընել։ Ինչ բացատրութիւն կրնար տալ։ Իր առջև նստող մարդիկը բազմաթիւ էին և հուժկու։ Մանաւանդ մինչև երեք ժամ կառավարութեամբ չկար պիւղէն մեկնիլ։ Ուրիչ բան չէր մնար ընել, բայց եթէ չարունակել։ Առաւ իր մօրը Սբ. Գիրքը, որու ճակատը նչմարեց անոր անունը իր հօրը լաւագոյն գրութը գրուած։ Վերջին բանն էր այս, զոր հայրը մեռնելէն առաջ գնած էր անոր համար։ Ցիշեց նաև թէ իր հայրը անգամ մը աղօթած էր որ իր անուանակից զաւակը Աւետարանի քարոզիչ ըլլայ։ Այս ամէնը մտածելու համար չատ ժամանակ չանցաւ։ Այնքան արագ կը գործէ մարդկային միտքը։

Մեքենատար բացաւ դիրքը և վիտուկ Ես. Իշ. պլուխը։ Դիւբաւ ալ գոռաւ։ Սակայն անմիջապէս մինչև ականջները կարմրեցաւ և իր չրթունքը խածաւ արիւնելու աստիճան։ Մէկը իրարու վակցուցած էր դիրքին երեսները, և երեսներուն ճիչտ մէջտեղը կը գտնուէին Թէ՛ ընալանը Թէ՛ ծանօթութիւնը ներքև այն Թղթիկը, որու նայելով պիտի խօսէր ինք։ Ինչ ընէր հիմա։ Ամպիոնի յատուկ Սբ. Դիրքը վիտուկ, բայց չկար։ Բան մը կարդալու էր սա կայն։ Բացաւ իր մօրը Սբ. Դիրքը ամէնէն պիւրաւ բացուող տեղէն, որ Դաւ. Ժե. պլուին էր։ Այդ պլուիը ծանուցանելու միջոցին սիրա տաւ և որոչից լմնցնել իր դերը ոչ Թէ դրամին համար, տաւը վրայ խորհողը ՈՎ էր, այլ լմնցնելը պարտք համարելուն համար։

Եւ սկսաւ կարդալ. «Բոլոր մաքսաւորները և մեղաւորները անոր կը մօտենային իրմէ լսելու համար։» Ցիչից յանկարծ Թէ ատոնք Ցիսուսի խօսքերն էին։ Նայեցաւ ժողովրդին՝ հասկնալու համար Թէ արդեօք մաքսաւորներու և մեղաւորներ կը նմանէին։ Բայց անոնք իրենց աչքերը այնպէս իր վրայ յառած էին որ չուտով եա դարձուց ինք իր ականջները։ Կարդայ պատմութիւնը 99 ոչխարին որ փարախին մէջ կը մնային և անոր որ մոլորած էր։ Կարդայ Կորսուած Դրամին առակը և առանց իր ղպալուն սկսաւ Անառակ Որդիին պատմութիւնը։

Այս վերջին առակին չուտ լաւ ականակ էր։ Եւ Էթէ գիտնար Թէ յաջորդ պատմութիւնը այդ պիսի ըլլար, քնաւ պիտի չսկսէր։ Կարդալու պահուն էջին վրայ երևցած քմահաճ նշանին պատճառը անոր միտքն եկաւ։ Իր մօրը սիրական պլուին էր այս։ Իր միակ եղբայրը, իրմէ տաւը տարու մեծ, անառակ որդի էր եղած։ Հեռացած էր տունէն, չար ընկերներու հետևած էր, խնդած էր լարոյա պէս և անյայտացած։ Այդ դժբախտութենէն իր հայրը չորաչար ընկճուած և մեռած էր հինդ տարի առաջ։ Մայրը հինդ տարի ևս ապրած էր, հաստատ որշելով տղրիկ մինչև որ Թոխտականի որդին վերադառնար։ Սակայն ան ալ յուսահատ իր դերեզմանը իջած էր։

Անոր արցունքներուն նչանները կարծես տեսնել էջերուն վրայ։ Խորհեցաւ Թէ արդեօք իր եղբայրը կարդացած էր այս պլուիը։ Մինչ կը չարունակէր ընթերցումը, յանկարծ յիչից այն օրը, երբ իր մայրը մահուան անկողնի մէջ կարդաց այդ պատմութիւնը և խրատեց պլինք իր եղբօրը ընթացքին չհետևիլ, այլ լաւի Բրիտանեայ մը ըլլալ իր հօրը նման, և աղօթից իր քով։ Ձեր յիչեր անոր բառերը, բայց կ'զգար Թէ այդ աղօթքը դեռ կը չարունակուի։ Այս պահուն կը կարդար տակաւին մինչև որ եկաւ սա վերջաւորութիւնը. «Վասն զի այս քոյ եղբայրդ մեռած էր ու դղնցաւ, կորսուած էր ու գտուեցաւ։»

Կանգ առաւ և դարձեալ ժողովրդին նայեցաւ։ Վախցաւ սկզբոյ լռութենէն։ Ամէն աչք իր վրայ սևեռուած էր մոգական Թաքուն զօրութեամբ մը կարծես։ Ձէր պիտեր Թէ լսուն իր ներքին յուզումը ո՛րքան աղղած էր իր մեղմանոյշ ձայնին և հեռացուցէն իր ունկնդիրներուն։ Մարդ մը իրօք կուլար՝ ճակատը ձեռքերուն կրթնցուցած, մինչ արցունքները մատներն ի վար կը հոսէին ուղխօրէն։

(Շարունակելի)

ԲՐԻՋ ԵՒ ՍԲ. ԳԻՐՔ

(Տբ. Հոլայք, Մաքսուան)

(Շար. նախորդ ՌԻՒԷՆ Ե ՀԷՐՔ)

Տաճարութի տարի առաջ երբ Փրոֆ. Սէյս դիրքը մը հրատարակեց Բեռայիներուն վրայ, անոր երկրորդ անուն պրաւ «Մոռցուած Պետութիւնն մը Պատմութիւն։» Անկէ ի վեր հնախօսներ, միսիոնարներ, ուղեւորներ և ուրիչներ ի լոյս հանած են արձանագրութիւններ, քանդակներ, ամրոցներ, տաճարներ և ժայռի վրայ փորուած կամ սրինակի վրայ Թրծուած չատ ուրիչ հնութիւններ, որոնք ժրութեամբ քննուած են համառ դիտականներով և բաղդատուած են իրենց վերաբերեալ պրնատունների բովանդակ պարունակութեան հետ։ Այս կերպով ներկայ սերունդը չատ բան կատարած է Բեռայիներու պատմութեան վերակազմութեան համար։ Այսօր առնուազն գոն միայն նախնական քայլեր են ատոնք։ Միջագետքի, Պաղեստինի և Եգիպտոսի գրութիւններուն մէջ անոնց նկատմամբ ըսուածները օտար և հատակոտոր են և հաւանօրէն կոդմնակալութեան արդիւնք։ Բեռայիներու պատմութիւն մը կը պակսէր լսուն Բեռայիներու կողմէ ատանդուած։

Բեռական ծանօթ գրականութեան ամբողջութիւնն ալ քիչ բան է և ուսումնասիրութեան քիչ առարկ կ'ընծայէ ուսանողներու։ Եփրատի և Ուբրայի լերկուն խօսելու նախամտուած լեզուները այնպիսիները մեր ժամանակի մարդոց համար են։ Իրենց հետաքրքրաշարժ պատկերագրութեան մէջ գիրուցան արձանագրութիւններ կան, ուր պիծեր, անկիւններ, չրջանակներ և երկրաչափական ուրիչ ձևեր կը գտնուին լչուն պլուխներու, եղէ լուծերու, թեւաւոր սկաւառակներու և երկրային ու երկրային ուրիչ առարկաներու նմանութիւններու

հետ խառն։ Սակայն ոչ ոք պիտի թէ այդ պատկերները ինչեր հեգելու կը ծառայեն։ Իւրուքի, Եաղըլը Թայայի, Պօղազքէօյի, Պաղչէքէօյի և Անատոլուի ուրիշ տեղերու զարմանալի քանդակները, որոնք Մովսէսի օրերը փորուելուն, աստուածային ու մարդկային դէմքեր կը ներկայացնեն առանձին կամ երկար թափօրներով, զոհի կենդանիներու հօտերով և երաժիշտներով, են. որոնց ամենուն նկատմամբ դիւրին, ընական և անխուսափելի է ենթադրութիւն ընել, բայց կրնայ ի բացակայութեան գրուած ապացոյցի՝ ասէպ թիւր և մոլորեցուցիչ ըլլալ։

Փրոֆ. Վինքլըը և Մաքրիտի պէյ անցեալ տարի քանի մը չաբաթ 50-80 մարդ աշխատացուցին մուրճերով և բահերով։ Գլխաւոր պեղումները եղան գլխաւոր ամրոցին մուտքին մօտ, և գտնուեցան 3,000 աղիւսաստեղակ, կոտրած և երբեմն ամբողջ։ Տախտակները կաւէ են և մէկ կամ երկու կողմը գրուած, թրծուն և կարմիր։ Երբեմն գրութիւնը սեւնակներով է։ Ուրիշ քանի մը տեղեր ալ պեղման փորձեր կատարուեցան, բայց ըստ երեւութին մանուաւոր նշանակութիւն ունեցող միակ պեղումը այն է, որով առիւծադուռը լոյս հանուեցաւ։ Այս, կ'ըսուի, Յունաստանի Մեկինէի առիւծադրան ընդհանուր ոճն ունի։ Շատ ուշագնելի գործ է արդարև։

Տախտակներէն ոմանց լեզուն Բաբելական է, Ք.ա. 1,200 տարի առաջուան օտարներու խառն լեզուն, և Փրոֆ. Վինքլըը դիւրաւ կը կարդայ զայն։ Սակայն անոնց առեւտրական մեծամասնութիւնը Քեռացիներու լեզուով են, և հիմա կը ծաղի սա հարցը թէ արդեօք այդ գրութիւններուն մէջ պիտի գտնուի Քեռական լեզուի բանալին։ Մաքրիտի պէյ վստահ է որ պիտի գտնուի։ Փերոմանի փրոֆէսորը, որ այդ գործը կատարողը պիտի ըլլայ, եթէ երբեք պիտի կատարուի, բան մը չխոստանար։

Ամէնէն չահեկան տախտակն է Բաբելական լեզուով մեծ տախտակ մը, որ դաշնագիր մը կը պարունակէ Քեռացիներու Խիթա-սար թագաւորին և Եգիպտոսի Թամսէս Բ թագաւորին միջև կնքուած։ Այս երկար վաւերատախտակը երկու դաշնագիր թագաւորներուն կ'ընծայէ արքայական շատ պատուհաններ և առանձնաշնորհութիւններ և կը նկատէ տահմանները զորոնք յարգել յանձն կ'առնեն ուրիշ զանազան պայմաններու հետ։ Ուրիշ տախտակներ նահանգային կառավարիչներէ տեղեկագիր կը բերեն մայրաքաղաք։ Բնականաբար տոնոյմէ դէտ քիչերը կարդացուած են, և մեծագոյն մասը տակաւին անընթեռնելի Քեռական լեզուով են։ Եթէ ասոր բանալին գտնուի, հնախօսական մեծագոյն մեծագործութիւններէն մին պիտի ըլլայ։ Երբ մենք Պօղազքէօյ էինք, եղանակին պեղումները աւարտելու մօտ էին։ Բայց պիտի վերսկսէին հետեւեալ տարին։ Հնագէտները վստահ էին թէ այս՝ թագուն տախտակներ ի լոյս հանելու գործին սկզբնաւորութիւնն է միայն։ Ուրիշ և աւելի շատ տախտակներ կրնան գտնուիլ ուրիշ տեղեր ալ։ Թերևս պիտի ունեն դէտ պիտի գտնեն Աբրահամու Մաքփելայի արտը նվիրուիլ գնելուն պատմութիւնը, կամ Դաւիթի նկարագրին վրայ Ուրիայի դաշխարներուն նկարագրականը։

ՆԵՐԱՆՁՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

[Հետևեալը 1907 տարւոյ Կիրակնօրեայ Անգլ. դասագրքին (*) ընդհ. ներածութիւնն է նկատմամբ Աստուածաշնչային կանխագոյն պատմութեան, այսինքն Ծննդոցէ մինչև Թագ. գիրքերը գացող մասին։ Իր ուշագրաւ չահեկանութիւնը թելադրեց ինձ թարգմանել զայն Ա.Եպոքերի ամսիւս և Աստուածաշնչասէր ընթերցողներուն համար։]

Աստուածաշնչային պատմութեան այս շրջանին վրայ գիտական և ուսումնասիրական այնքան հետազօտութիւններ կատարուած են, այնքան նոր գիտութիւններ տեղի ունեցած, բազմաթիւ աղբիւրներէ նոր լոյս ծագած, նոր տեսութիւններու նկատմամբ լայնածաւալ չահագրգռութիւն արթնցած ու չատերու մտքին մէջ հաւատքի հիմերը այնքան մը խախտած և ուրիշներ ալ ընդհակառակն տարակոյսէ և չուարումէ այնքան ազատած են որ կ'արժէ և հարկ խակ է խնդիրը միանգամ ընդ միշտ ուսուցչաց նկատառութեան ներկայացնել։

Ի՞նչ գիտէ բանելու են աստուածչնչեր իրենց հասք։ Ի՞նչ տարվեցնելու են այս բաներուն նկատմամբ (ա) մեծ կարգերուն, (բ) պզտիկներուն։ Միայն այնպէս կրնամ ներկայացնել խնդիրը, ինչպէս որ իմ մտքիս մէջ կը կենայ խորհրդի ու խուզարկութեան տարիներէ ետքը, երբ արամադրութեամբ տակ ունեցեր եմ այս նիւթերուն երկու կողմերուն ալ վրայ ճառող գրեթէ ամէն կարևոր գիրք, ուսումնականներու հետ անձնական քննութիւններ կատարելու բաւական պատեհութեամբ և, կը յուսամ, ճշմարտութիւնը փնտռելու բաց միտքով, նաև ի չահ իմ կեանքիս և հաւատքիս, և ապա յօդուտ անոնց որոց համար կը գրեմ։

Նոր լոյսի երեսէ մեծ պէքէրներ։ Իրր յաւելում այն

(*) Peloubet's Select Notes on the International S. S. Lessons.

լոյսին որ թարմօրէն կու գայ աչխարհագրութենէ, հոգեբանութենէ, ընկերաբանութենէ, հին ժողովուրդներու և արուեստից ուսումէն, կան նաև Սբ. Գրքերը հասկնալու համար օգնութեան երեք մեծ աղբիւրներ, որոնք թէև ոչ բոլորովին նոր՝ բայց վերջին տարիներուս մէջ զարմանալիօրէն զարգացած և ընդարձակուրէն ծանօթացած են։

Ա. Սբ. Գրէֆ ուսումը ընդ՝ բրոխոնութենէն, որու առաքեալն է Փրոֆ. Մուլլհոն և պլիս. ցուցիչը Արդի Ընթերցողին Աստուածաչունչը, և մանկական օրինակներ են Բանաերորդ Դարու Նոր Կտակարանը (նոր տպագրութեամբ) և նման թարգմանութիւններ։ Աստուածաչնչի մէջ գրականութեան տարբեր ձևերու որոշ ճանաչումը, և գրական այն ձևը որով գրուած է անոր իւրաքանչիւր մասը, ըլլայ պատմութիւն կամ առակ, բանաստեղծութիւն կամ առակախօսութիւն, վիպաբերութիւն, առակ, պատմուածք, զարմանալի լոյս կը հեղու Սբ. Գրքի տարբեր կտորներուն վրայ ինչպէս ա բևչողը լաւակառոյց ակունքի մը վրայ, դժուարութիւնները առաջքը կ'առնէ, մեկնութիւնները կ'ուղղէ և ճշմարտութեան վրայ մեր տեսութիւնները կը յստակէ։ Բանզի չկայ կենսական ճշմարտութիւն մը որ ներկայացած չըլլայ ձևերու զանազանութիւնով մը, ցուցնելու համար զայն տարբեր տեսակէտերէ։ Մասաչուսէցի երևելի կառավարիչ մը Ցորայ գրքէն Սաատնին սա խօսքերը, «Մարդի տեղ մարդ՝ նաև մարդս իր բոլոր ստացուածքը իր կեանքին տեղ կու տայ,» մէջ պիտի չգտներ իրեն Աստուծոյ ուսուցածը, եթէ պիտած ըլլար գրքին գրական նկարագիրը։ Չեմ կրնար բացատրել թէ ինչ օգնութիւն վայելած եմ Սբ. Գրքին այս կերպ ուսումնասիրութենէն։

Բ. Շարունակ նոր լոյս կու գայ ընդ երկար հողին մէջ թաղուած բայց այժմ յարութիւն առնող յիշատակարաններէ ու արձանագրութիւններէ, որ կը յայտնեն մեզի ինչ որ հինները իրենք գիտեր են իրենց ձեռօք։ Աստոց վերջնագոյնները և ամենակարևորները Համուրապիի յիշատակագրերն և Թել-էլ-Ամարնայի նամակներն են, ուրիշ շատերու հետ, որոնք չատ լոյս ու քիչ դժուարութիւն կը բերեն կիրակնօրեայ Դպրոցի ուսուցիչներուն։

Գ. Սբ. Գրէֆ պատմական ուսումնասիրութենէն, որ ժողովրդին ծանօթ է Բարձր Քննադատութիւն անունով, զանազանելու համար Սբ. Գրքին բնագրական քննադատութենէն։ Բարձր Քննադատութիւնը խառնիչ տարր մը եղած է թէ՛ եկեղեցիին մէջ և թէ՛ անհատ անձին մէջ։ Ուստի կ'արժէ քանի մը խօսք աւելի ըսել անոր վրայ։

Ի՞նչ է բանչ Քննադատութենէն։ «Աստուածաչնչի ուսումն է իբրև պատմութիւն և դրականութիւն։» Բանաձև մ'է որ կը գործածուի բացատրելու համար Սբ. Գրքին չուրջը կատարուած ամէն տեսակ հետազօտութիւն՝ վերաբերեալ անոր հարազատութեան, վաւերականութեան, լրութեան, պատմական ընդութեան, չարադրութեան եղանակին և դրական նկարագրին։

Երկու դպրոցներ։ Աստուածաչնչի բոլոր ուսանողները ստիճանաւ մը «բարձր քննադատներ» են։ Բայց պատչաճութեան համար և այն տարբեր եղրակացութիւններուն համար, որոց եկած յանգած են այդ քննադատներ՝ կրնան սակայն երկու մեծ դպրոցներու բաժնուիլ։ (1) Անոնք որ Աստուածաչնչի նկատմամբ իրենց տեսութիւններուն մէջ արմատական փոփոխութիւններ գործեր են և սովորաբար կոչուած են «Բարձր Քննադատներ,» և (2) «Պահպանողականները» կամ «Պատմական Քննադատները,» որ նոյն իրողութիւնները և նոյն մեթոտները կը գործածեն մինչ որ «բարձր քննադատները,» բայց կու գան չատ տարբեր եղրակացութիւններու, չատ մօտ Աստուածաչնչի պատմութեան մէջ գանուած և հաստարակօրէն ընդունուած ճշմարտութեան տեսութիւններուն։ Բայց միչտ ի մտի պահուելու բան մ'է թէ երկու դպրոցներուն վերաբերեալներուն մէջ ալ կարծիքի այնչափ ստիճանաւորութիւններ կան որչափ գրեթէ գոյնին մէջ գանուած 3,000 երանգներն ու տատերներն։ Այսպէս մինչև իսկ միևնոյն դպրոցի ուսանողներուն մէջ, ըլլայ արմատական, ըլլայ պահպանողական, մեկէն միւսը կարծիքի մեծ անջրպետ կայ։

Հիմա կ'ուսումնասիրենք Աստուածաչնչի ժամանակակից դպրոցին պատկանող այն արդիւնքները՝ զորս ձեռք բերած են «Բարձր Քննադատները։» Այս քննադատներ ըստ բաւականի կը համաձայնին եղրակացութեանց որոշ և դիւրաւոր դծերու մէջ։ Բայց ստիճանի, չէչտի և վարկածներ կերտելու մէջ ամենէն արմատականներուն և չափաւորականներուն տարբերութիւնը երկնքի ու երկրի չափ է գրեթէ։ Ամենքը մեկ կարգի մէջ դնելու չէ ուրեմն։ Արդ այժմ ի նկատ կ'առնենք այն արդիւնքները որ ընդունուած են արմատական դպրոցին չատէն չափաւոր քննադատներէն, բարձր Քրիստ. հաւատքի և նկարագրի տէր մարդերէ։

1. Անոնք կը յայտարարեն Հին Կտակարանի պատմութեան մէջ գտնել երեք կամ չորս պատմուածքներ, տարբեր թուականներու մէջ գրուած, արդի մեր ունեցած ձևին ներկիւսուած՝ Իսրայէլի պատմութեան վերջնագոյն չրջանի մը մէջ, բայց

պարունակելով չատ հին վաւերագրեր, ինչպէս եր-
բեմն կը տեսնունք չորս Աւետարանները իրարմէ
պատմութիւն և Աւետարան իմի հիւսուած։

2. Կը յայտարարուին ժամնած ըլլալ այս պատ-
մուածքները և կարողացուցած ըլլալ իւրաքանչիւրը
ընդունիլ իրմէ ինքնայատուկ պատմութիւնը։

3. Թէ այսպէս չարակարգուած՝ չատ հակասու-
թիւններ կան տարբեր պատմութիւններուն միջև
և իրայայտութեանց սխալներ, որ մեծաւ մասամբ
այսպէս չեն երեւիր չարունակական պատմութեան
մէջ։

4. Անոնք յեղաշրջող վերակազմութիւն մը ըրած
են Իսրայէլի պատմութեան և անոր զարգացման
մէջ, չատ տարբեր անկէ որ կ'երեւի մեր այժմու
Սբ. Գիրքերուն մէջ. Հրէից կողմէ չարակարգուած
չարունակական պատմութեանը մէջ։ Կը յայտա-
բարեն Հին Կտակարանէն նոր Աստուածաշունչ մը
չինած ըլլալ, աւելի ազէկ ու ճիշտ քան հինը։

5. Կանխապէս պատմութիւնները կը նկատեն
աւելի կամ նուազ աւանդաւէպերէ, առասպելնե-
րէ ու աւանդութիւններէ բաղկացած, ոչ իրական
պատմութենէ, թէև չաճախ պատմութեան ներթա-
խաւերով։

6. Թուականներու անպատութիւնը յորում
վերջնականապէս գրուած կը նկատեն պատմութիւն-
ները՝ կը նպատակ պատմութիւններու իրարև պատ-
մութիւն անվստահելիութեան։

7. Կը չեչտեն այն իրողութիւնը թէ Սբ. Գրքե-
րուս բոլոր մասերը հաւասարապէս ներշնչեալ չեն
մէկ տեսակէ ներշնչումեամբ, կամ «հաւասարա-
պէս Աստուածային» չեն։

8. Անկա ներշնչումեան եղանակին նկատմամբ
արդէն ընդհանուածէն տարբեր տեսութիւն մը կը
պահանջէ, սխալներու տեղ թողելով ի հաչիւ մարդ-
կային գործիականութեան, որով խօսած է Աստ-
ուած, թէև ուսուցուած ճշմարտութիւնները Աստ-
ուածային են։

9. Բայց կը հաւատան իրական ներշնչումեան
մը և Աստուածաստ իրական յայտնութեան մը,
ինչպէս Փրոֆ. Պուատէ հռչակաւոր Գերմանի քնին-
դատը ինքն իրեն համար կը պրէ թէ «Հին Կտակա-
րանի մէջ Աստուծոյ կողմէ հարազատ յայտնու-
թեան մը իր հաւատքը վէմի պէս պինդ է։» Կը
տրվիճյանն թէ հետաւոր անցեալին աւանդավէպե-
րը, առասպելներն ու աւանդութիւնները Աստուած-
մէ ներշնչուելեան և վոխակերպելեան իրենց մէջ
կրօնական մեծ ճշմարտութիւններ կրելու համար։
Իսրայէլի պատմութիւնը արձանագրութիւնն է
«Աստուածային առաջնորդութեան մը՝ իր ամենէն
ստոյգ լսմաստով դերբնական և եղական։»

10. Հրաշալին չարտաքսուիր, բայց կը փոքր-
կացուի։ Աստուածային իրական մէջամտութիւն
կայ, բայց կանխատոյն հրաշալի պատմութիւնները
բուն իսկ այդ բարեպաշտականով տարակուսելի
կ'ընծայուին իրեւ պատմական ճշմարտութիւն։

11. Մեծ զարկ տուած են Աստուածաշունչի ու-
սման, յատկապէս կրթական հաստատութիւններու
մէջ, թէ՛ իրենց ուղղակի ուսուցմամբը և թէ՛ նոր
խանդավառութիւն մը չարուցանելով անոնց մէջ
որ կ'ընդդիմանան իրենց վարկածներուն։

12. Անոնք կը յայտարարեն թէ մինչդեռ չատ
քիչերու հաւատքը այս նոր տեսութիւններով սար-
սուած է, սակայն և այնպէս «արդի քննադատու-
թիւնն անհաւատութեան առաջնորդածները
թուով չեն կրնար լաղդատուիլ անոնց հետ՝ որ
հաւատքէ լեցած են հակառակ ծայրայեղութեան
եզրերուն վրայ,» թէ մեծ թուով մարդիկ արդի
քննադատութիւնէն օգնութիւն ընդունած և դուրս
եկած են իրենց տարակոյսներէն ու չուարումնե-
րէն, որոց պատճառ եղած են Սբ. Գրքերու «ան-
համաձայնութիւնները, անգութ դէմքերը, անա-
դորոյն օրէնքները և անոր մէջ պատմուած և անոր
օրէնքներուն նուիրագործուած վայրագութիւնները,»
և արդի դիտութեան հետ անոր տեսակէտ
հակառակութիւնները։ Անոնք կը յայտարարեն թէ
այս ամէն դժուարութիւնը կը բարձուին այն եզ-
րակացութիւնով թէ Աստուածաշունչի առաջին
մասերուն մէջ «Ոչ թէ պատմութիւն, այլ աստ-
ուածութիւն կը գտնենք մենք։»

Չափաւոր պահպանողական դպրոցի հեղինակներն ալ
բարձր քննադատներ են։ (Բանզի Աստուածաշունչի
ամէն աստիճանի ուսանողներն ալ գործածեր են
ու կը գործածեն բարձր քննադատութեան մեթոդ-
ները)։ Բայց ասոնք իրեւ անապացուցանելի և
անճիշտ կը մերժեն այն գլխաւոր եզրակացութիւն-
ները որ ժողովրդին կողմէ բարձր քննադատու-
թիւն կոչուած են։ Այս գլխաւոր դիրքին վրայ
համաձայնելով՝ անոնք ալ կը զանազանին իրարմէ
չատ մը կէտերու մէջ և բազմաթիւ աստիճաններով։

Հաւաքական գիծերնը, ուր կը համայնին երկու դպրոց-
ները։ Կարևոր է գինել հաւարակաց գիտելիքը զգու-
շանալու համար այն անարդարութիւնէն որ յաճախ
կը գործուի, վերագրելով իւրաքանչիւր դպրոցի,
իրեւ այն դպրոցին յատուկ, չատ բաներ որ յա-
տուկ են երկուքին ալ, ինչ որ կը նչանակէ հա-
սարակաց գիտին։

1. Երկուքն ալ կ'ընդունին ու կը գործածեն
պատմական մեթոդը, և գիտեն թէ ան ուսում լոյս
թափած է Աստուածաշունչին և անոր մեկնութեանը
վրայ։

2. Երկուքն ալ հաւատարապէս բոյսիս են և ճշմարտութիւնը գտնելու բաղձացող, «մէկ ան-կանխն երկինք, արև . . . և ամիսներին։»

3. Երկուքին մէջ ալ մեծ ու զօրաւոր դիտումներ կան։ Միայն յայտարարութիւն է թէ միայն այս-ինչ անհատներն ընդունողները դիտնական են։

4. Երկուքն ալ կ'ընդունին ամէն իրողութիւն որ ի լոյս կ'ընծայուի արդի գիտութեամբ, որչափ ալ տարբեր ըլլան եզրակացութիւնները որ անոնց-մէ հանել կարենան։

5. Երկուքն ալ կ'ընդունին այն եզրակացու-թիւնը թէ Սբ. Գրքի տարբեր մասերը տարբեր ա-ժէք ունին և թէ Հին Կտակարանի կոչում մը, հին ու անցեալ պատմութենէ, չունի նոյն հե-ղինակութիւնն ու նկարչականութիւնը զոր ու-նի Բրիտասի մէկ խօսքը կամ մարգարէի մը քա-րոզը։

6. Երկուքն ալ կը հաւատան Աստուածային ճըշ-մարտութեան յաւաչդիմական յայտնութեան և Աստուածային առաջնորդութեան ներքև Իսրայէլի պատմութեան տարեգանական ղարգացման։

7. Երկուքն ալ կը հաւատան Սբ. Գրքի նկարչա-կանութեան և Աստուածային յայտնութեան և մարգարէից այլևայլ կերպերով նկարչման։

8. Երկուքն ալ կը հաւատան Հնգամատեանի բա-ղադրեալ բնութեան, որ հաստատակ իրողութիւն է, և թէ Աստուածաշունչի առաջին մասերը կը պա-րունակեն զանազան պատմուածքներ ու յիշատա-կարձեր, ինչպէս Աւետարանները ու ամբողջ պատ-մութիւնն ալ այս կամ այն ձևով, թէև երկու դպրոցները կը տարբերին յիշատակագրերուն տե-ղին ու յատկութեանց նկատումներով։

9. Երկուքն ալ կը հաւատան թէ Աստուած կըր-նայ գործածել գրականութեան բոլոր տարբեր ձև-երը, — բանաստեղծութիւն, պատմութիւն, այ-լաբանութիւն, առակ, պատմուածք, մարգարէու-թիւն և իրայարութիւն, — հաղորդելու համար իր ճշմարտութեան յայտնութիւնը մարդուն, որ-չափ ալ տարբերին իրարմէ նկատմամբ ցանկերուն, որոց վերաբերին Սբ. Գրքի այդ մասնաւոր մասերը։

10. Ամէնքն ալ հին մաքրակրօն են, ձոն Բու-պինեանի նման ակն ունին Աստուածաշունչէն ծա-գած և Աստուածաշունչին վրայ ծագած նոր լոյսի։ Երկու դպրոցներուն ալ պատասխանը Փրոֆ. Զէյնի այն հարցին թէ «Աստուածաշունչի քննադատու-թեան ժամայոյցը զործնել դադարա՞ծ է» հաս-տատական և ազդու «Ոչ» մըն է։ Միայն պահպա-նողականները կը մտածեն թէ Բարձր Քննադատանե-րը երբեմն ուժգին արագ յառաջ կը մղեն ու մղած են Ճշմարտութեան Արևին ալաքները՝ անոր ինք-նին չարժելէն աւելի արագ, և թէ իրենք կ'ուզեն ալաքները Արեւուն հետ պահել։

11. Ամէնքն ալ կը հաւատան, ինչպէս արդէն ակնարկ ալ ինք Աստուածաշունչին բովանդակ պատ-մութեան մէջ, թէ վերահսկողութիւններ, վերա-պատրաստութիւններ ու թարգմանութիւններ տեղի ու-նեցած են մինչև և այսպէս մինչև մեր վերջին վե-րահսկողութիւնները Սբ. Գրքերը։ (Շարունակելի)

ՄԻՀՐԱՆ Ց. ԳԱՒՐԻԷԼԵԱՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Իշխան սէրի պղտեցուիչները և դաստիարակութեան անհրաժեշտ պէտք

Իշխան սէրը աշխարհիս թատերաբեմին ամե-նամեծ գերասանն է, որ վարագուրին ետև լսիկ կը գործէ, սակայն գործը կ'արձագանգեն անոր դերը։ Անոր մէն մի խօսքն ու գործը ընկերութեան հոգիին վրայ անջնջելի կերպով կ'արձանագրուին, գայն դէպ ի բարին և կամ դէպ ի չարն, դէպ աղ-նուացում և կամ դէպ ի վատթարացում, դէպ ի վեր երկինքը կամ դէպ ի վար գժոխքն առաջնորդելու։

Արդարև իշխան սէրը քաղաքակրթութեան մեծագոյն առատարն է։ Վերցուր բոլոր անցեալ ժո-ղովուրդներու պատմութեան մչուշապատ քօղը, հետազօտէ նոցին ընկերութեան կեանքն և իսկոյն պիտի համոզուիս թէ ընկերային պատմութեան մէն մի թերթին ու տողն ուղղակի կամ անուղղակի իշխան ազդեցութիւն կը կրէ։ Այո, անուրանալի ճշմարտութիւն է թէ ակար և նիհարն երեցող այս սեռն է, որ կը ձուլէ բարքերն և կը վարէ մարդ-կային համայնքը։

Անիկա ազդեցութեան անհուն չրջանակ մը ու-նի, որմէ ազատ մնացած չկան ամէն ցեղի և ամէն դարու մարդիկ, ինչպէս նախաքրիստոնէական դա-րերն, նոյնպէս Քրիստոնէական դարերն, որչափ բարբարոս ու վայրենի ժողովուրդներն, նոյնչափ և աւելի խակ քաղաքակիրթ ու լուսաւոր ժողովուրդ-ները։ Թերևս երեւութապէս զօրաւոր սեռն է որ կը վարէ կեանքի առատարէղները, ինչպէս գահերն, առեւտուրները, երկրագործութիւնն, դպրոցները, ընտա-նիքներն և այլ հաստատութիւնները, սակայն ո՞չ ոքէն կինն է որ այդ մարդը կը ներշնչէ, կ'ո-գևորէ և կը մարակէ դէպ ի կեանքի առատարէգ-նները։ Այո, կինն է որ լուսաւորեց Եւրոպան, և կինն է որ կը քաղաքակրթէ այսօր Ամերիկան։ Մէկ խօսքով կինն է որ կ'իշխէ համայն ընկերութեան վրայ։ Անիկա ընկերութեան մղիչն է, և ո՛ր ազգ ու ժողովուրդ կրցած է անոր ազդեցութեան հան-դէպ տեղի չի տալ։

Չեմ դիտեր Արարիչն Աստուած ինչպիսի խորհրդաւոր ազգեցութիւն մը տուած է անոր, որուն մէն մի խօսքն ու չարժուածքն դրաւիչ և այլաւիսիչ տարր մը ունի։ Մոդական գաւազան մ'է նա, կախարդիչ դիցուհի մը, որ ամէն բան իրեն կը քաշէ։ Կինդանական վայրագ բնազդներն, անզուսպ բարքերն, առնական անզուսպ կիրքերն կը սանձահարէ, կը համեմատէ անոր քաղցրահամբոյր ազգեցութեամբը։

Ուր որ կինոջ այս օրհնեալ ազգեցութիւնը կը պակսի, հոն մոլութիւնները ու ցոփութիւնները կը բազմանան, ամբարշտութիւնները կ'ուռճանան իրենց ամէնէն ազատի ու խայտառակ տեսակներովը։ Աչխարհիս ամբարշտութիւնները պիտի չվերանան, ընտանեկան ու ընկերական չրջանակները պիտի չորթագործուին մինչև որ կինոջ դիրքն չզարճանայ, մինչև որ կին ու տուրը կոչման նուիրեալ չաչխատի։

Կինոջ ազգեցութիւնը լոյս մ'է որ կը զատ, կը մաքրէ, կը սրբացնէ ու կը վերացնէ։ Անոր գործունեութեան հպատմը, չնորհալի ներկայութիւնը համակ սէր և համակրանք է, և ամէնէն անուղղայ և մոլորեալ անձն իսկ կրնայ սիրաչահիլ։ Նա կարող է կրանիթէ կարծր սիրտերն անգամ խորտակել ու չահագործել՝ երբեմն լոկ մէկ սիրալիր ժպիտով կամ հայեացքով։ Անիկա կեանքի ճարտար քիմիագէտն է որ ամէնէն այլանդակ և անհերդաչնակ նկարագիրներն տարրալուծելով կրնայ անոնցմէ լոլորովին տարբեր և ազնիւ հանգամանքներով օժտուած նոր և վսեմ կեանք մը բաղադրել։ Ինչ նախանձատրական դեր։

Արդարև իսկական սէրն, երբ իր պաչտօնի գիտակցութեամբը գործէ, ընկերութեան երջանկութեան պահն և բարօրութեան պահապան հրեչտակն է։ Ընդհակառակն երբ նա հիմնական և ճչմարիտ դաստիարակութենէ զուրկ ըլլալով չարմարած չէ իր դիրքին, ընկերութեան ամենամեծ աղէտն է։ Երբ իր վսեմ կոչման պիտակցութիւնը չունի, ապականիչ տարր մ'է, խորտակիչ զօրութիւն մը, ընկերութեան կեանքը ծծող մակաբոյծ կենդանի մ'է։ Վա՛յ, բիւր վա՛յ անոր ազգեցութեան ենթակայ եղողներուն։

Ուրեմն, հիմնական և ներդաչնակ դաստիարակութիւն աղջիկներու։ (Շար. նախորդ)

Հալէպ ՆՈՒՐԻՑԱ Ս. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

ՁԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՆՕԹԵՐ

(Շար. նախորդ թիւէն)

Վերջապէս մարդ երբ կը կանգնի այս քաղաքին փողոցներուն մէջ, երևակայութեամբ երկու հազար տարի ետ կ'երթայ և ամբողջ քաղաքը ընակչութեամբ կը լեցնէ։ Ամֆսլիսի մթնոլորտով մը չերջապատուած կը դառնայ ինքզինքդ որ այն ժամանակներու մէջ ապրիլ կը սկսիս։ Մաքով երկու հազար տարի առաջ կատարուած մարդկային ողբերգութեանց ականատես կ'ըլլաս։ Շուկայի կռիւները, ընտանեկան ուրախութիւնները, յուղարկաւորութեան թափօրները, հարսանեկան խնճոյքները աչքերուդ առջևէն կ'անցնին, և դիւթուած՝ հին աչխարհի մարդոց հետ ղեկավարին ու ոգևորութեան հոդիով կը համակերպիս, մինչև որ յանկարծ հոդ դանդաղով Եւրոպացի և Ամերիկացի զբօսաչրջիկներու խումբի մը կը հանդիպիս, որոնց նորաչխարհեան երևոյթը քեզ կը յիչեցնէ թէ քանիերորդ դարուն մէջ կ'ապրիս։

Նախկին Հռոմ 134 մղոն է և չորեքառքը հինգ մէկ քառորդ ժամէ կ'երթայ։ «Յաւիտենական քաղաքը» բազմաթիւ հետաքրքրական վայրեր և նախկին ժամանակներէ մնացած հնութիւններ ունի, որոնց վրայ խօսելու կամ գրելու համար հատորներ լեցընել պէտք կ'ըլլայ։ Նորերուն մէջ ամէնէն չահեկանը Սբ. Պետրոսի մայր եկեղեցին է։

Սբ. Պետրոսի եկեղեցին երկու խիստ նչանաւոր վայրերու վրայ կառուցուած է — այն աւանդական տեղը ուր Առաքեալը թաղուեցաւ և Ներոնի բուն այն կրկէսը որուն մէջ Հռոմայեցի նախնի Քրիստոնեաներէն չատեր իրենց հանգիստը մտան։ Գործին սկզբնաւորութենէն մինչև անոր նուաւակատիքը 176 տարի տևեց, 28 պապերու օրով և տասնեհինգ ճարտարապետներու յաջորդական գործակցութեամբ, որոնց մէջ կը գըտնուէին աչխարհահռչակ Ռափայէլ և Միքայել Անճէլօ։

Սբ. Պետրոսի կաթողիկէն աչխարհիս մեծագոյն եկեղեցին է։ Լոնտոնի Սբ. Պօղոսի եկեղեցին տեսած էի և անոր մեծութեան և փառաւորութեանը վրայ միչտ կը հիանայի։ Բայց երբ գայն բաղդատութեան դրի Սբ. Պետրոսի եկեղեցւոյն հետ, տեսայ որ ասիկա անոր գրեթէ կրկնապատիկն է։ Սբ. Պօղոս չինուած է 108,982 քառակուսի ոտքի վրայ, մինչ Սբ. Պետրոսի յատակը 212,321 քառակուսի ոտք կը պարունակէ։ Անոր բարձրութիւնը գետնէն մինչև գմբէթին վրայի հսկայ խաչը 470 ոտք է։ Անոնք որ տեսած են Կիզէի մեծ բուրգը՝ կըրնան այս վիթխարի չէնքին վրայ գաղափար մը կազմել, երբ ըսեմ թէ, եթէ բուրգին կողերը ուղղահայեաց չինուած ըլլային՝ կարելի էր գայն Սբ. Պետրոսի եկեղեցւոյն մէջ զետեղել, պայմանաւ որ այս գործողութեան համար նախապէս Պասկէն հրամանն առնուէր, որովհետև բուրգը 11 ոտք աւելի

բարձր ըլլալով եկեղեցիէն՝ պիտի անոր դմբեթին մէջ ծակ մը բանար և քովէն պատերը քիչ մը ա-ւելի անպին հրեր ։

Շաբաթ օրերը եկեղեցւոյն ամէն կողմերը բաց են պատոյի համար առանց մանուածոյ հրամանի ։ Դմբեթը երկու չրջանակաձև վերնաատուն ունի, ուր չաբաթ օրուան այցելուն առաջին անգամ կ'ա-ռաջնորդուի ։ Անկէ ալ դմբեթին պատշգամը կ'ել-լէ, և նեղ անցքէ մը սողսկելով կը հասնի անոր վրայ գետեղուած երկաթեայ մեծ գունտին ներսի կողմը ։ Այս կէտէն Հռոմայ տեսարանը հիանալի է։ Բովանդակ քաղաքը մէկ ակնարկով կարելի է տես-նել, որուն մէջէն պատմական Թիբէր գետը կ'անցնի՛ յիշեցնելով մեզ այն հերոսային սերազործութիւն-ները որ գարեր առաջ անոր ալեբերձներուն վրայ կատարուեցան ։

Եկեղեցիին գտնէն ներս մանելէ յետոյ առա-ջին բանը որ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց՝ դմբէ-թին վարի չրջանակին վրայ խոչոր և ոսկեզօծ աա-ռերով ու լատիներէն լեզուաւ քանդակուած սա համարն էր. «Դուն Պետրոս ես, և այս վէմին վրայ պիտի չինեմ իմ եկեղեցիս, և դժոխոց դուռ-ները պիտի չյաղթեն անոր ։» Դմբէթին ներսի կողմը և պատերը մոզաիք, այսինքն մանր և գոյնզգոյն քարերով չինուած, պատկերներով ծածկուած է ։ Յորանը խիստ վսաուար է, չորս գունաւոր մար-մարիոն սիւներու վրայ հաստատուած և ոսկիով պատած ։ Այս խորանին տակ կը գտնուի Սբ. Պետ-րոսի գերեզմանը, զոր սեռնելու բարեբաղդու-թիւնը ունեցայ ։ Անոր հետը բարձր լեռի մը վրայ դրուած է Պետրոս առաքեալին աթոռը ։ Կը կար-ծուի թէ այս՝ մասամբ չինուած է այն աթոռին կտորներէն, որուն վրայ Առաքեալը բազմած է ի-րաւէս ։ Հոս պահուած են կարգ մը հին նչխար-ներ, որոնք անպին պիտի ըլլային, եթէ անոնց իս-կութիւնը ապացուցանել կարելի ըլլար ։ Անոնք են նիզակին ծայրը որով խաչեալ Փրկչին կողը խոցե-ցին, խաչելնակը զոր Սբ. Վերոնիկա Անոր մատոյց իր ճակատը սրբելու, երբ Գողգոթայէն վեր կ'ել-լէր, և՝որուն վրայ Յիսուսի երեսին պատկերը դրոշ-մուեցաւ, խաչին մէկ կտորը և այլն, բայց վախ-նամ թէ իրը Բողոքական թեթևամտաւ էինք այս բաներուն չատ կարևորութիւն տալու ։ Նաև տես-նանք Առաքեալին մէկ պղնձէ արձանը՝ նստած գերե-զի մը մէջ, ալ ոտքը քիչ մը դուրս երկնցած, որ-պէս զի կարող ըլլան երկրպագուները զայն համ-բուրել ։ Յիրաւի օրական հարուածոյ չբսեմ հա-զարաւոր, հաւատացեալներու չրթանց հպումը այն տեսիճան չկած է զայն որ հայելիի պէս կը փայլի ։

Պատերուն վրայ մոզաիք նկարները խիստ չքնաղ են ։ Աչխարհիս ամէնէն հռչակաւոր նկա-րիչներուն արտադրութիւնները հոն ներկայացուած են ։ Հետուէն դրեթէ անկարելի է հաւատալ թէ ա-նոնք կտաւի վրայ նկարուած պատկերներ չեն ։ Բայց ահա քիչ մը աւելի մօտենալով և մատներովդ չօշափելով կը տեսնես թէ բոլորն ալ մանր քառա-կուսի քարերով կազմուած են ։ Երբ այս հոյակապ եկեղեցւոյն մէջ կը չրջապտչէի և անոր թանկագին զարդերը աչքէ կ'անցնէի, միտքս եկաւ այն խօսքը զոր խօսած է Պապին մէկը վերնապետի մը, երբ ա-նոր կը ցուցնէր Պապական եկեղեցւոյ ամբաւ հա-րստութիւնը. «Մենք հիմա չենք կրնար ըսել ինչ-պէս իմ նախորդս Պետրոս առաքեալ ըսած է ժա-մանակաւ, Արծաթ և ոսկի չունիմ ։» «Իրաւունք ունի,՝ կը պատասխանէ վերնապետը, «ձեր սրբու-թիւնը, բայց վախնամ թէ նմանապէս չէք կրնար ըսել, ինչպէս այդ նոյն Առաքեալը ըսաւ մօրը որո-վայնէն կաղ ծնած մուրացիկին, «Յանուն Յիսուսի Քրիստոսի Նազովրեցւոյ ել և քալէ ։»

(Շարունակելի)

Մ. Գ.

ՎԵՐ. ՍԻՄՈՆ ԴԱԻԻԹԵԱՆ

Անցեալները Պատ. Ա. Երէցկան և Վեր. Հ. Ս. Պարնըմ մեր սիրեկեալ հայրիկին Պատ. Ս. Դաւիթ-եանի վրայ բաւական տեղեկութիւն տուած էին, որուն համար ամէնուն կոզմանէ իմ խորին չնոր-հակալութիւնս կը յայտնեմ։

Վեր. Ս. Դաւիթեան մէկ իր մահկանացուն կնքեց 12 տարի առաջ, տակաւին այնքան քաղցր յիչատակներ ունի մեր սրտերուն մէջ որ դարերուն հողոմման անկարելի է մոռացութեան մատնել զայն։ «Թէև մեռաւ, բայց տակաւին կը խօսի ։»

Պատուարժան համբաւը կը բաղձայ աւելի տե-ղեկութիւն ունենալ, ես ալ սիրայօժար կ'ուզեմ պատմել մի քանի մանրամասնութիւններ այս արդարակնցած պատուելիին վրայ ։ Մանկութենէս ի վեր ճանչցած եմ զինք ։ Իմ հովիւս կամ, լաւ ևս է ըսել, իմ հոգևոր հայրս էր, բաւական լուսն նչանակութեամբ դաստիարակից, կարեկից ։ Երբ Պիթլիսոս Մատնէի Հոգ-եոր վարժարանն էի, առաջնորդութիւն ունէր ամէն երկուշաբթի առաւօտ մեզի հետ աղօթել, և ընդ-հանրապէս Առակաց դրքէն կը կարդար կարգաւ և չատ լսնամք կը տանէր որ լաւ արտասանեինք բա-ռերն, և հոգեչունչ խօսքերով կը բացատրէր և կը խրատէր որ յաճախ կարդայինք Առակաց դիրքն, ինչու որ, կ'ըսէր, գեղահասներու խիստ օգտա-կար է և կրնայ լաւ ուղեցոյց ըլլալ անոնց ։ Այս-պէս չերմեռանգօրէն կ'աղօթէր որ կարծես Տէ-

րոջը հետ երես առ երես կը խօսէր։ Յաճախ կ'ի-
րակի օրուան քարոզն կը հարցնէր և կը յորդորէր
որ ղբէինք յիշատակարի մէջ, որպէս զի մաքերնուս
մէջ տպաւորուէր, և մեծապէս կը հրճուէր երբ
ուշադրութեամբ ունկնդրած ըլլայինք։

Ամէնուս դէմքին վրայ ժպիտ կար և ուրա-
խութեամբ կ'ըսէինք երթալու։ Այսօր հայրը մեզ
պիտի այցելէ և մանաւանդ պատրաստութեամբ կը
ներկայանայինք իրեն։ Ինք թէև խոնարհ և ան-
վտառասէր էր, սակայն պատկառելի և սիրելի էր։
Շատ մօտ էր մեր սրտին։ Իբրև հարազատ հայր կը
նկատէինք։ Չէինք քաշուեր ամէն տեսն իր հետ
խօսելէ և բան հարցնելէ։ Իւրաքանչիւրիս ա-
նունը և մականունը գիտէր։ Շատ սուր յիշողու-
թիւն ունէր, բայց ամէն բան յիշատակարի մէջ կը
նշանակէր։

Իր տունը մօտ էր մեր գպրոցին։ Շաբաթ օր
մը արձակուրդի առեն աղջիկներէն ոմանք «Ո՛վ
տառապանաց աշխարհ» կ'երգէին։ Դպրոց եկաւ
և ըսաւ. «Սիրելի զաւակներս, ինչ ըրիք Յիսուսի
համար որ կ'ուզէք ելլել այս խոր ձորէն։ Ասիկա
ծեր անձինք թող երգեն։ Դուք երգելու էք. Հի-
մա Յիսուսին պիտի երթամ, Տէր Յիսուսին ինչ
նուիրեմ, ևն.։ Եւ ով որ չզգար թէ Յիսուս նեղ-
րած է իր մեղքերը, թող չերգէ։ Երանելի այն օրն
ըսաւ որ Տէրն մեղքերս ներէց ինծի,' այլ 'պիտի
ներէ։' Հիմա ամէնքդ անձնաքննութիւն ըրէք, և
խորհեցէք Փրկչին սիրոյն վրայ, նաև այսօր յանձ-
նուիրեցէք իրեն։»

Այս ազդու և յուզիչ կոչը սրտերնուս խորերը
թափանցեց։ Տարի մը մեծ արթնութիւն եղաւ մեր
մէջ։ Ո՜հ, ինչ երանելի օրեր էին։ Ամէն ան-
գամ որ տեսնէր, ո՛ւր ալ ըլլայինք, քաջալերա-
կան յորդոր մը կը կարդար։ Երբեմն առանձին, եր-
բեմն մի քանի հոգի կանչելով կ'աղօթէր և կը խրա-
տէր և կ'ըսէր, «Սիրելի աղջիկներս, երբ կ'ուզէք,
կրնաք գալ և խօսիլ իմ հետս։ Ես միշտ պատրաստ
եմ օգնելու ձեզ։ Քաջ պիտեմ որ դժուար է ձեզ։
Սատանան պիտի փորձէ։ Բայց դուք աղերսեցէք և
ղէք. և մօտ ապրեցէք Յիսուսի։» Անոնք խանդա-
կաթ սիրով կը դուրգուրար մեր վրայ։

Իրենց ընտանեկան կացութեան վրայ ևս դի-
տեմ, ըլլալ երբեմն օգնել կ'երթայինք Մայր Անթա-
ռամին և կամ Ծննդեան վտանգային կը հրաւի-
րէր մեզ։ Կ'ըսէր, «Մեր սեղան հոգեպատական է
և մեր դուռը բաց է։» Քանզի այդ գաւառին սովո-
րութիւնն է, ուր ինքը ծնած էր։ Երբ ամոնց այ-
ցելէս, պիտի գտնես սովիլ սեղան մը, թէև ճիշտ
ճաշկերէդ վերջ երթաս ալ։ Շատ հիւրասէր և ան-
կեղծ են։ Իր սիրոյ և մեղմ խօսքերը տան մթնո-
լորտն միշտ խաղաղ կը պահէին, և չատ անգամ
կ'օգնէր անոնց դործի։ Ինքը կանուխ կ'ելլէր ա-
ղօթելու համար տանիք, պարտէզ և կամ բաց-
օթեայ վայր մը։ Սովորութիւնն էր ամէն եկեղե-
ցւոյ համար յատուկ աղօթել, այնպէս որ գիտէինք
թէ այսօր որո՞ւ համար պիտի աղօթէր։

Կանանց մանաւանդ աղօթքի ժողով ունէր և
կը խնդրէր որ ամէն անձ իր փորձութիւնները կամ
յաջողութիւնները պատմէր, որ ըստ պատշաճի ա-
ղօթէր։ Կը յիշեմ մայրեր, որոնց երեսները քօղով
ծածկուած էին, բայց անկեղծ խոստովանութիւն-
ներ և խնդրուածք կ'ընէին։ Ձանոնք չէր ճանչնար
դէմքով, այլ սրտով և ձայնով։

Բարեբախտութիւն ունեցած եմ քանիցս իր հետ
ճամբորդելու։ Այնքան բան դիտեր որ կարծես ան-
սպառ գանձ էր։ Կէսգիշերը կ'անցնէր և տակաւին
չէինք ուզեր քնանալ։ Զինքը մտիկ ընելու համար
երբեք չէինք յոգներ։ Ճամբորդութեան պահուն օր
մը խիստ ամպոտ էր օդը, և այնքան մէգը մեր չուրջ
պատած էր որ հազիւ մեր առջևի ճամբան կրնա-
յինք տեսնել։ Կրկին կանգ առաւ և ուղեւորները
հակցան որ բան մը ունի ըսելու։ Կ'ըսէին իրա-
րու, «Սիմոնիկ Հայրիկն իր օրհնեալ բերանն պի-
տի բանայ նորէն։» Նայեցէք, բարեկամներս, ըսաւ
ան, այս կը նմանի մեր հոգևոր ճամբորդութեան։
Միայն այսօրուան քայլերնիս կը տեսնենք, վաղ-
ուան և կամ ապագային վրայ բան մը չենք դի-
տեր։ Միայն վստահինք մեր Երկնաւոր Հօրը, նա
պիտի առաջնորդէ մեզ երկնային ճամբան։

Երբ Մուշ կ'երթայինք, կէսօրուան ճաշը կա-
նանչ դաշտի մը վրայ ընկէր յետոյ մեր սիրելի
հայրիկն անյայտացաւ։ Գիւղին քահանան լսելով
որ Պատ. Սիմոն եկած է՝ ամպարտաւոր եկաւ պինքը
տեսնել։ Մենք պինքն փնտռելու ելանք։ Ցանկարծ
տեսանք որ լեռան գագաթին եկած էր և Ներսէս
Շնորհալիին չարաչանն կ'երգէր։ Ամէնքը զարմա-
ցան հոն ելլելուն, և քահանան ըսաւ, «Դիտէի թէ
Սիմոնիկ Պատուելին լինամէ չատ մեծ է, բայց լինէ
զօրաւոր է։» Անգամ մը ևս ճամբու վրայ տեղ
մը կեցանք, պիտի ճաշէինք, պինք կանչել գացի։
Տեսայ որ տեղ մը կայտառ կ'աղօթէր։ Ինչ մեղքս
պահեմ։ տղէկ մը մտիկ ըրի, և ճիշտ Գուգէնին պէս
կ'աղօթէր։ Տէր, ես ո՞վ եմ որ դիս ընտրեցիր այս
մեծ պաշտօնին։ Ա՛ւ դիս տկար և ընտիր ոճան մը
ըրէ, կ'ըսէր Ուրիշ անգամ, երբ էջմիածին կ'երթա-
յինք, ճամբան չատ լուռնային էր և այնքան պղտոր մո-
լոր որ կարծես ըղորակ պատյտ կ'ընէինք։ Դարձեալ
կանգ առաւ և ըսաւ, «Այս մեր անցեալ կեանքս

համբուն կը նմանի։ Ցաճախ մարկերնիս բերինք անցեալը և ակնարկը թէ օրէ օր կը բարձրանայինք երկնային Սիօն լեռան գագաթը հլլելու։ Բանդի եթէ չենք հլլեր վեր, տակաւ տակաւ վար կ'իջնանք դէպ ի դժոխք։»

Երբ Եփրատ գետին մէկ ճիւղէն կ'անցնէինք, չատ խորունկ կ'երեւէր, քանդի գարնան մէջ խիստ կը յորդէ, և արշաւոյն առեն էր։ Պատ. Սիմոն երկելով անցաւ, մինչ ամէնքս վախով և չփոթած էինք։ «Հայր, ես չատ վախցայ,» ըսի, «քանդի ինձ կը թուէր որ ձին չատաչ երթալու տեղ ընդհակառակն ետ կ'երթար։ «Դիտես աղջիկս, ջուրի մէջ նայելուդ համար պէտք ունեցած ես։ Պէտք է երկինք նայիր առանց վարանելու։» Ան՝ միջապէս հոգեւորի զարձնելով ըսաւ, «Մեր աչքերն միչտ վեր դարձնելու ենք որ աչխարհի փորձութիւնք մեզ չյաղթեն։ Յիսուսի վստահողը՝ ապահով է։»

Բնութեան զեղեցկութիւնէն աբանչելի օրինակներով միչտ կը յորդորէր։ Ոհ, երբ իր մահուան անկողնոյն քով կեցած կ'արտասուէի, աչքերը բացաւ և ըսաւ, Ինչո՞ւ կուլաս, աղջիկս, ես իրաք հիւանդ եմ, բայց Յիսուս խիստ մօտ է։ Ան ինձ կը խօսի և ես պէտք է մտիկ ընեմ։» Յետոյ հարցուցի. «Յաւուրդ ըսելիք մը ունի՞ս ուէ մեկուն» «Այո, բայց հիմա չեմ կարող, երբ հանգիստ եմ պիտի ըսեմ որ գրես։» Սակայն, աւաղ, չկրցաւ իր վախճանները յայտնել։ Եւ ուրիչ օր մը կանչեց և ըսաւ, «Զաւակս, կը խրատեմ որ գործես Յիսուսի համար և հոգ տանիս որ մանուկներ ուղիղ խօսին։» Ահա այսպէս մեր սիրելի հայրիկն իր կենդանի ընթացքը կատարեց ամբասիր կենօք։ Մատ. իր հանգիստը և կ'սպասէ որ մենք ևս հոն երթանք։

Կը վերջացնեմ խօսքս բան մը ևս յիչելով, եթէ նեղելի է։ Այս արժանապատիւ հայրիկին եթէ չեմ սխալիր մեր վերջին պատուքն չկատարեցինք, թէև 12 տարիներ անցան։ Տակաւին իր գերեզմանին վրայ յիչատակելի տապանաքար մը չդրուեցաւ։ Ձիչտ չեմ դիտեր պատճառը։ Սակայն կարծեմ դրամի պակասութիւնն է։ Վեր. Ս. Պետիկեանի ըսածին պէս, «Այս հայրիկին մեր ղեկավարուն վրայ պահելու ենք։» Այս բազմաչխատ պաշտօնեան չատ երախտապէտ գաւակներ ունի և անմահ յիչատակներ բազում անձանց սրտերու մէջ։ Եթէ ամէն անհատ նուէր մը ղրկէ Իզմիտի եկեղեցւոյն, ոչ թէ տապանագիր, այլ փառաւոր արձան կամ կոթող մը կրնայ չինուիլ։ Երանի թէ անձնուէր մէկը անոր յօդուածները հաւաքելով գիրք մը չինէր։ Հաւատամ կրնար այս ծախքը հանուիլ։

Իզմիա, Մարտ 24 ԱԶՆԻՒ Ս. ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ ԹԵԼՓԵԼԵԱՆ

Կը վախճաքիմ իմ սակաւ դրիչովս Կարապետ աղա Թելփելեանի տանին կեանքին վրայով քիչ մը տեղեկութիւն տալ։

Վեց տարիներ իր հետ միասին միևնոյն տան մէջ բնակած ըլլալով, իր վիճակին տղէկ ծանօթ եղած եմ։ Իրաւ է որ ան ըստ երեւութին իր տնտեսական մէջ բաղմոցին անկիւնը նստող ծերունի մը էր, այնպէս որ կարծես իր տարիքին նման իր խորհուրդները, վախճաքները և զգայուններն ալ ծերացած էին։ Բայց տակաւին իր հետ խօսակցողը կը տեսնէր թէ իրողութիւնը բոլորովին հակառակն էր։ Ատոր միտքը ոչ թէ ծերացած, այլ աւելի պայծառացած էր, այնպէս որ իր անկիւնին կը տեղեկանար դրեթէ ընդհանուր աչխարհի ամէն տեսակ լուրերուն։ Մանաւանդ օրուան տեղային և դատաստական դրեթէ բոլոր հոգեւոր իմդիրներուն վրայ կ'ուզէր միչտ տեղեկութիւն առնուլ, և նոյն իր անկիւնէն, իր կարողութեանը չափ, կը ջանար բարոյական օղնութիւն ընել ամէնուն թէ՛ տեսակցութեամբ, թէ՛ թղթակցութեամբ։ Ի մասնաւորի, ամէնը կը խրատէր ամէն պարագայի մէջ հեզ, խոնարհ և համբերող ըլլալ հետևելով Տէրոջը առաջնորդութեանը։

Տէրունական օրերը թէև կարող չէր ժողովի երթալ, սակայն լեմերէն արուած քարոզներուն քիչ չատ կը տեղեկանար և կը գնահատէր զանոնք. և ամբողջ օրը հոգեւոր խօսակցութիւններով, երգերով, կարդալով ու աղօթելով կ'անցընէր։ Հաւարակ օրերը չատ անգամ մեծ համոյքով կը վայելէր ծանօթ անձանց այցելութիւնը, պաշտօնեայ կամ աչխարհական, և մեծ համոյք կ'զգար անոնց հետ ունեցած չինիչ խօսակցութիւնէն։

Բազմոցին վրայ իր քով ունէր միչտ կարդ մը գիրքեր, ինչպէս նաև Սբ. Գիրքը ու Ա.-Նպաքենեները, ծրար մ'ալ իրեն ուղղուած նամակներ ու նչանաւոր պաշտօնեաներու քարոզներու ձեռագիրը թարգմանութիւններ, որոնց մէջ արտայայտուած էին քարէր գաղափարներ։ Ահա տուներ էին իր ամենօրեայ ժամերու ընկերները, որոնցմէ օր ըստ օրէ նորանոր օղուտներ կը քաղէր, կրկին և կրկին զանոնք կարդալով ու իր մտքին մէջ դանձելով։ Եւ ինչպէս ինք կ'օգտուէր այս կերպով, մեծապէս ալ կը փափաքէր իր տրամածները ուրիշներու հաղորդել։

Շատ անգամ պատահած է որ, երբ իր անհատականը դացած եմ, «Եկաբ, աղջիկս, կարպացածներուս մէջէն քանի մը չատ աղտու մասեր նշանակած եմ, քեզի ալ կարգամ, մոխիկ ըլէ» կ'ըսեր և կը կարգար ու կը բացատրէր, աղղելով ու ապտուելով, ու կ'սկսէր չերմեռանդաբար աղօթել բարձրաձայն։ Միւնոյն բանը կ'ընէր նաև չատերու, ո՛րոնք իր քով կ'երթային, չնայելով ամէնուն ալ օգտակար ըլլալ։

Երկու տարի առաջ երբ իր սիրեցեալ կինը իրմէն բաժնուելով իր Փրկչին քով դնաց, կարծես աս կանանքին վերաբերեալ բաները իրեն համար այլևս կորնսուցին իրենց հրապոյրը, սկսաւ բոլորովին Աստուծոյ նուիրուած կեանք մը վարել և իր փափաքները ու խորհուրդները դէպ յաւիտենական կեանք դարձնել։

Մանաւանդ տենչ մը ու չանք մը ունէր աս կեանքը ապրիլ յաւիտենական կենաց պաղատիարաքանութեամբ, այսինքն երկրի վրայ որպէս թէ երկնքի մէջ կ'ուզէր ապրիլ և չէր դոհանար միայն հոգիի աչքերով, հաւատքով, իր Փրկիչը տեսնելով, այլ որպէս թէ կ'ուզէր իրօք մարմնի աչքերով տեսնել զԱնուս։

Վերջապէս իր բոլոր ընթացքին մէջ կը տեսնուէին թէ՛ նուիթասէս և թէ՛ բարոյապէս միշտ յառաջանալու և բարձրանալու փափաք և չանք, որոնցմով արդէն իր նպատակին հասած՝ աշխարհիս մէջ օրինակելի գիրք մը դրաւած ու դովեստի արժանի հայր մը եղած էր Աստուածային Տնօրէնիս։ Հոգևորապէս ալ օր ըստ օրէ զարդանալով Աստուածային օրհնութեամբ՝ կարծես ա՛լ հասած էր կատարելութեան և չէր կրնար այլևս ապրիլ աս աշխարհիս մէջ։ Ուստի մեհնեցաւ այս կեանքէն, ըլլալով այլոց օրինակ յառաջդիմութեան և այժմ կ'ապրի յաւիտենականութեան մէջ իր Փրկչին քով իր սիրելեաց հետ միասին։

«Երանելի են այն մեռելները՝ որոնք Տէրոջմով կը ննջեն. այո, կ'ըսէ Հոգին, որ իրենց աշխատութենէն հանգչին. ու իրենց գործքերը իրենց հետևէն կ'երթան։»

Հ. պոլիս, Մարտ 28, 1907 ՅՈՎՀԱՆՆԱ

ՏԱՐՏԱՆԵԼԻ

Տարսանելի Հայ Աւետ. քարոզիչ Տիար Աճէմեանի հրաւէրով անցեալ Հոկ. ին ներկայ եղայ տեղւոյն Հայ Աւետարանականներու աղօթաժողովին և չատ ազդուեցայ քարոզչին ու ժողովրդին ջերմեռանդութենէն։ Երկրորդ այցելութեանս դուրսէն բաւական մարդիկ տեսայ ներկայներուն մէջ և դիտեցի որ ուշադրութեամբ և լրջութեամբ մոխիկ կ'ընկնէին քարոզութեան։ Տարտանելէ բաւական հեռու բնակելովս այնուհետև չկրցայ ներկայ ըլլալ աղօթաժողովներուն, բայց տեսածներովս և լսածներովս բաւական համոզուած եմ որ այս վոքրիկ հօտը հոգևոր լոյսի կեդրոն է ճչմարտապէս։ Աստուչին այցելութեանս ատեն Տիար Աճէմեան դիս իր տունը տարաւ և Աւետ. ժողովրդին արդի խարխուլ աղօթատեղիին տեղ, որ այդ անուանի անապատ է, յարմար մատուռ մը հայթայթելու պէտքը բացատրեց։ Այն ատեն մտածեցի թէ մատուռ մը չհնութեան անհրաժեշտ դուռարը կրնայ հայթայթուիլ մօտ և հետու բարեկամներու կոչ ղրկող տեղային յանձնաժողովի մը ձեռամբ։

Տիար Աճէմեան հաւնեցաւ այս թելադրութեան և յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որու անդամներն են երկու Անգլիացի և երեք տեղացի Աւետարանականներ։ Այդ յանձնաժողովը իր առաջին նստման մէջ (Հոկ. 30) դիս ատենապետ ընտրեց և ընկերներէս Ուրիթոլ՝ դանձապետ։ Շինութեան անհրաժեշտ դատուած դուռարն է 36,000 դահ.։ Մինչև յարդ ընդունած են $9,659\frac{1}{2}$ դահ.։ Տեղացի քոյր եկեղեցիներէն աւելի աստ նպաստ կ'ակնկալէինք։ Թերևս նպաստի սակաւութեան պատճառը աս է որ ծանօթ չէ թէ լ'ինչ բարի աշխատութիւն կը կատարուի Տարտանելի մէջ Քրիստոսի գործին համար։ Այս նամակը Ա-եռ-պ-ե-ե-ի կը ղրկեմ, յուսալով որ անոր ընթերցողներէն չատեր պիտի յորդորուին իրենց ղրամական նպաստները ղրկել։ Վստահ եմ թէ, եթէ թերթիկ ընթերցողներուն լոկ մէկ քառորդը մէյմէկ բան նուիրեն, իւրաքանչիւրը իր կարողութեան համաձայն, մատուռն հիմնարկէքը կըրնայ կատարուիլ յառաջիկայ ամրան սկիզբը և կրօնական առաջին պաշտօնն ալ նոյնէն մատուռն մէջ կրնայ կատարուիլ աշնան վերջերը։

Տր. Կրէն սիրով չանձն առած է ընդունիլ ու մեզի ղրկել արուած նպաստները և առնք նուիրատուներուն անուններով մերթ ընդ մերթ պիտի ծանուցուին Ա-եռ-պ-ե-ե-ի մէջ։

Տարտանել, Մարտ 18 Յարգանքով Ձերդ

Ձ. ՓԱՒԼՅԵՐ

Ե. Քրիստ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամ $8\frac{1}{2}$ (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Գուամպաիու։ Նիւթ՝ Հռով. ԺԲ. 18։ Իւակիւատար, ժամ $8\frac{1}{2}$։ Նիւթ՝ Մատ. ԻԴ. 11։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Անցեալ ուրբաթ Շուէտական պատուիրակութիւնը Սէլամլըզի արտադրութիւնէն եւս պատիւ ունեցաւ Շուէտական դեսպանին հետ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու եւ Օսքար Թագաւորին կողմէ նուիրուած Սէրֆէն պատուանշանին մանեակը մատուցանելու։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը առաջին կարգի Օսմանլիէ պատուանշան չնորհեց պատուիրակութեան պետ եւ Շուէտի Սրտաքին նախարար Վախթմայսթէր կոմսին եւ ուրիշ պատուանշաններ պատուիրակութեան միւս անդամներուն։ — Խավլին եղբայրը, Մուհամմէտ Ալի փաշա, կիրակի մայրաքաղաքս ժամանեց եւ ուղղակի կայս. պալատ գնաց իր հաւատարմական ղազիութիւնները յայտնել Ն. Կ. Վեհափառութեան։ — Թրամուէյի ընկերութեան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ անցեալ չաբթու, եւ Վարչական Խորհրդոյ տեղեկագրէն երեւցաւ թէ 1906ի ընդհանուր հասոյթին եղած է 74,927 ոսկի կամ նախորդ տարուանէն 1,858 ուէլի, ծախքն եղած է 52,552, նախորդ տարուանէն 2,560 ուէլի, իսկ չիստը նախորդ տարուանէն 974 ոսկի պակաս է։ Ընկերութեան պայմանաժամը 75 տարի երկարած է եւ այսուհետեւ տարին միայն 20 ժամնեկիուղի պիտի ընդունի։ — Վանայ նախորդ կուսակալ Թահիր փաշայի վրայ վիրաւորժական յայտով դործողութիւն մը կատարուեցաւ Հայոց Պատրիարքարանին մէջ։ — Պաղտատի նախորդ կուսակալ Մէհմէտ պէյ մայրաքաղաքս ժամանեց։

Նահանգներ. Շքոտարայի նոր կուսակալ Հիլմի փաշա իր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։ — Այտըն-Տիւնարի երկաթուղին մինչեւ Էկիրտիր երկարելու աշխատութիւնները սկսան։ Տիւնարէ մինչեւ Էկիրտիրի վերջը 22 կայարան պիտի դանուի։ — Հալէպէ մինչեւ Իսքէնտէրուն երկաթուղի մը չինելու գործը չհատաւատուեր։ Սա ատեն ինքնաշարժ կառք պիտի բանեցնեն, կ'ըսուի, ուղեւոր, ապրանք, եւն. փոխադրելու համար։ — Կ. պոլիս-Էտիրնէի երկաթուղին Մուրատլը կայարանէն մինչեւ Ռոտոսթօ ձիւղ մը չինելու խորհուրդ կայ։ Այդ նպատակով ղրկուած ճարտարապետներ Ռոտոսթօ ժամանած եւ քննութիւն ձեռնարկած են։ Ուրիշ մասնագէտներ ալ քննութիւն կը կատարեն նաւամատոյցի մը չինութեան համար։ — Այսուհետեւ գործադիրի վաճառումը ծխախոտ ծխելու ձեւերով պիտի ըլլայ դաւառներու մէջ, վաճառման վարձքն ալ (պէհիյէ) հարիւրին 5, ինչպէս է Կ. պոլսոյ մէջ։ Բայց Եւմէնի, Պաղտատի, Ասիրիկեան Տրիպոլսի նահանգներուն եւ Պէնկազիի դաւառին մէջ պիտի ըլլայ հարիւրին 7։ — Պիթլիս քաղաքին եւ Սըվասի Նիքսար գիւղաքաղաքին մէջ երկրաչարժի ցնցումներ եղան անցեալ չաբթու։ — Միլաս-Կիւլիւքի ճամբուն վրայ Ջրանց մը եւ Թունէլ մը պիտի չինուին։ — Սէլանիկի ծովածոցին մէջ չոգենաւ բանեցնելու համար կազմուած Շիրքէթի Խայրիյէ Համիտիյէ ընկերութիւնը քանի մը նաւամատոյց եւ կայարան կը չինէ, որոնք աւարտելու մօտ են։ — Սալիի 1/14է սկսեալ բոլորվակապէս արդիւնած է ծխախոտի սերմ արտածել Թուրքիայէ։ — Սառաջարկուած էր Սամոնա քաղաքը էլեկտրաշարժ թրամուէյով եւ էլեկտրական լոյսով օժտելու մինաչեւորհ տալ տեղւոյն թաղապետութեան։ Զեռնհաս պաշտօնարանը պահանջած է թրամուէյի գծին կայարանները նշանակել եւ թաղապետութեան հասոյթին քանակը ծանուցանել։ — Պրուսայի եւ Սկիւտարի ոդողահրունեան համար հանդանակուած դումարին 100,000 դահ. յատկացուած էր Էսիրնէի այն դիւղերուն, որոնք Մարիցա դետին յորդումէն վնասուած էին։ Այդ դումարին կէսը նոյն դիւղերուն պիտի բաժնուի։ — Սըվասէ կը դրուի թէ չատ ձիւն կայ Կիւրինի եւ Կիւրին-Սըվասի ամբողջ ճամբուն վրայ։ Դիւղացիներ իրենց հօտերը տուներու մէջ կը պահեն եւ կերը դրկէ ոսպատած են։ — Որոշուած է Սասունի (Եղիսպաոս) թունելը բարձրացնել, որով ատոդանին ջուրը $2\frac{1}{2}$ մեդրամ պիտի աւելնայ եւ մշակելի 950,000 արտաւար դետին պիտի չահուի։ Այս կը նշանակէ հասոյթի մեծաքանակ աճում դետնի վաճառումով եւ դանձելի տուրքով։

Այլաստ. Երբ կալուած մը կամ դետին մը հարկ ըլլայ ազատդով վաճառել բան օրինի եւ անոր միւս բաժնեկիցները չուզեն գնել զայն, վաճառումը մինչեւ երեք ամիս պիտի ծանուցուի լրագիրներու միջոցով, եւ եթէ բաժնեկիցները չգնեցին, ուրիշի պիտի ծախուի։ — Եղեռնագործ Սասունը նոյն տան օր պայմանաժամ տուաւ Զօպանեան եւ Սմբատ Գաբրիելեան անուն անձերուն, որոնք ամբաստանուած են իբրեւ Եղիսպաոս փախած եւ խռովարարներու միացած։ Եթէ դործակատ դատարանի չգնեցնեն, ի բացակայութեան պիտի դատուին, քաղաքային իրաւունքներէ պիտի զրկուին եւ իրենց ստացուածները պիտի դրաւուին։ — Պեսարեան Խորհրդի որոշմամբ Միլլէյէ վարժարանի ոչ-Իսլամ աշակերտները պիտի ազատուին ազգային տուրքէ զերծ պիտի ըլլան, ինչպէս Իսլամ աշակերտները զերծ են զինուորական ծառայութենէ։ — Բրեսի Լիմիթ

դրամատան անցեալ չորքանի հաստիքին եղած է 35 միլիոն ֆրանք և որոշուած չահաբաժինն է 35 ֆրանք, այսինքն անցեալ տարուանէն 5 աւելի։ — Սակաւ մը առաջ ֆէսի արհեստարան մը բացուեցաւ Հերբերի կայս. գործարանին մէջ և արդէն իսկ սկսած է ֆէս արտադրել։ — Յայտներ դատուելուս որ Բաստիլէ վարժարաններու չորքանաւարաներ պետական գործողութիւններու ծանօթանալու համար գոյամատաձիներու իրրև հետեւորդ պաշտօնավարին, ինչպէս Բաղաքային վարժարաններու չորքանաւարաներ նոյն նպատակով կը պաշտօնավարին կուսակալներու և կառավարիչներու տրամադրութեան ներքև։

Բողոք. Ծող. Մր. Ֆաուլ, որ անցեալները իր դուստրը Ամերիկա տարաւ, անցեալ չաբթու վերադառնալով իր պաշտօնատեղին ուղևորեցաւ։ Դատեր առողջութիւնը դոհացուցիչ է։ — Յաւով կ'իմանանք թէ Սունկուրլուի հովիւ Վեր. Դրիդոր Ախմաճեան չաբաթ մը ժամտատնդէ առաւոտեայ ետ մնած է Մարտ 6ին։ — Մեզի կը գրուի թէ վէզիրքէօփրիւի քարոզիչը, որ ձեռնադրեալ չէ, ամուսնացուցած է Լուսաւորչական մը, զոր պատկել չէին ուզեր տեղւոյն Լուս. քահանաները։ Սմասիոյ մէջ ալ ուրիշ Լուսաւորչական մը, որ իր կինը արձակած էր Պատրիարքարանի թոյլտուութեամբ, ուզած է վերստին ամուսնանալ, և Սաղմոսերգը մնդած է որ արձակուած կինը առնէ։ Մարդը չհաւանելով յայտարարած է թէ կնիք բողոքականութեան յարած է և տեղւոյն հովիւին ձեռամբ պսակուած է։ Կրօն. Ժողովը, այս երկու իրողութիւնները իմանալով, հետևեալ որոշումը տուաւ. «Երբ մեզ Հայ անհատ ամուսնական իրընդիրներով այս կամ այն դատանութեան յարի, և ազգային ուզէ Հայ Եկեղեցւոյ ծոցը վերադառնալ, պիտի չընդունուի։» — Սասպազարի Հայուհւոյ Վարժարանի աշակերտահիներէն Օր. Հրանդ Փիլիպոսեան անցեալ ուրբաթ նոյն վարժարանին մէջ մեռած է 14 տարեկան։ Հիւանդութիւնը ունած է միայն մէկ չաբաթ։ — Ընթերցողներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Աւետ. եկեղեցիներու և ժողովուրդներու քարոզիչներու ցանկին վրայ, որու մէկ մասը կ'երևի Թերթիս ծածկոյթին Դ և Դ երեսներուն վրայ։

Հայ Լոս. Ծող. Հանդուցեալ Թաղւոր վաչեայի Փարիզեանակ ամուսնոյնը, զոր հանդուցեալ Տր. Մկրտտանճեանի; 12,000 ոսկի կտակեց Աղգ. Հիւանդանոցին։ Այդ գումարով քանի մը չինք սկսած չմեռած Բերայի մէջ, և եկամուտը կատարեալ սկիզբը պիտի առնէ գկեռաս, իսկ անոր մահէն ետև Աղգ. Հիւանդանոցին պիտի պատկանի։ Պատրիարք Հայրը օրհնութեան կոնդակ մը պիտի ղրկէ կաթոլիկոս։ — Պիթլիսի կողմերը այրիացեալ երկու քահանայ պսակած են գիրար։ — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը նամակով մը կարգ մը առաջարկներ ըրած է Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան և մայրաքաղաքի Պատրիարքութեան հետ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան յարաբերութիւններուն նկատմամբ։ Ջոր օրինակ, կ'ուզէ որ Կաթողիկոսը ազատ ըլլայ իր ուղած մարդը եպիսկոպոս ձեռնադրել, Պատրիարքարանի իրաւասութեան տակ ըլլնուղ ամէն եկեղեցիի մէջ պատարագի ժամանակ Ամենասն Հայոց Կաթողիկոսին տեղը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը յիշատակուի, «Ամենապատիւ» տիտղոսը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին չտրուի, եւն.։ — Երբ Սանասարեան Վարժարանի չորքանաւարաներ ուզին ուսուցչական պաշտօն վարել, ուսուցչական վկայագիր պիտի առանան առանց քննութեան։ — Թիֆլիզի մէջ Դաւիթեան անուն անձ մը մեծ գումար մը կտակած էր բարեսիրական նպատակի մը համար։ Խոտանդպօրդները որոշած են անոր երկրագործական վարժարան մը հիմնել։ — Մարաչի առաջնորդ Տ. Կորիւն Վրդ. Եսայեան իր պաշտօնատեղին ուղևորեցաւ։

Կարնկի Ծող. Ապրիլ 15/28ին Կ. Պատրիարք Տ. Սաղաթոնեանի քահանայական ձեռնադրութեան 40 ամեակին առիթով յորելեանի հանդէս մը պիտի կատարուի։

Ցոյն Ծող. Պատը Օրթոտոքս եկեղեցիներուն առաջարկած էր եկեղեցական միութիւն մը հաստատել։ Սկզբը այդ առաջարկին պատասխան մը պատրաստելու պաշտօնավարձաժողով մը կազմեց։

Սահապական հրապարակ. Մարտ 30 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100

Ցորեն, Ստանդարտ ընտիր, քաշը 37-39 փր.։ Ալիւր, Գերմա տեղական, (Ա.) 72-72½, (Բ) 70-71, Օտեսա (Ա.) 100-102 դահ., (Բ) 96-98, (Գ.) 89-92։ Բաթիաղ, Ռուս. Պետրոյ համար դոյզ թիթեղ 28։ Շաքար, Թրիէսթէ, կինպէնարը 84 դահ.։ Սոյծ, 100 քաշը 5 4/10-6 ոսկի։ Բրինձ, Եգիպտ., պարկը 90 դահ., Անգղէն. 125-128, Բիւրմա (Ա.) 41½ ֆր.։ Լոբի, Սև Ծով, 100 քաշը, 130-150 դահ., նոյն մանր, 95-100, Սկընիկ 205-210։ Սիսեռ, Պալըքէսիր (Ա.) քաշը 62-65 փր., (Բ) 52-54, Ստանդարտ 48-50։ Թէֆթիկ, Էնկլիւրի-Եոզղատ քաշը 18½-19½ դահ.։ Բոլբիլ, Ստանդարտ գերմանական, քաշը 7¾-8 դահ.։ Բամբակ, Ատանա, քաշը 6-6⅛ դահ.։ Սէնէ, Պալըքէսիր-Գոմրահատ ——։

Դրամական. Մարտ 23/5 Ապրիլ

Օսմ. Միաց. Օ. Ո.	101 18	Բուսմ. Երկմղ. ֆր.	148 50
Մէճիտիէ	107 30	Նաբոլէոն	87 07
Մէճալիք	100	Դրամիլ	50
Մանր արծաթ	104 05	Անգղ. ոսկի	110 09
Ռուսկոյ բոլ	90 30	Մանէթ	8 71

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ֆրանսա. Անցեալ չաբթու Ֆրանսայի զօրավարի մը անպատեհ մէկ խօսքը չատ ուշադրութիւն գրաւեց Փարիզի մէջ։ Սահմանապլխին վրայ գտնուող 20րդ զօրաբանակէն Ալճասցի գնդապետ մը, իր 35ամեայ ծառայութենէն քաշուելու առիթով, ըսած թէ կը յուսար պատերազմի մը մասնակցիլ, ուրով իր հայրենի գաւառը Ֆրանսայի վերադարձնէր։ «Երկու տարի առաջ,» ըսած, «կարծեցի թէ այդ վայրկեանը մօտեցած է։ Սեաղ, իմ երազս չիրականացաւ։ Սակայն պատերազմը պիտի դայ անպատճառ։» Զօրաբանակին հրամանատարը, Զօր. Պայեռ, իր տարակարծութիւնը սա պէս պատասխանեց։ «Ուղիղ է ձեր ըսածը թէ 1905ին պատերազմի մօտեցած էինք։ Նոյն պատճառները կամ նոր պատրուակներ կրնան նոյն արդիւնքները յառաջ բերել։ Պատերազմը անդի պիտի ունենայ։ Յատկանք որ այս անգամ պատերազմը Ֆրանսայի վերադարձնէ իր կորուսած նահանգները և, ով գիտէ, ձեզի ձեր հայրենի գաւառը։» Երբ Զօր. Պայեռ հրաւիրուեցաւ հաշիւ տալ իր խօսքերուն համար, յայտարարեց թէ ինք «պատերազմը անդի պիտի ունենայ» չըսաւ, այլ «կըրնայ տեղի ունենալ։» Սակայն այդ փոփոխութեամբ հանդերձ անոր խօսքը անհոգական համարուեցաւ, և խօսողը Ֆրանսայի մէկ ուրիշ կողմը ղրկուեցաւ և ուրիշ զօրավար մը 20րդ զօրաբանակի հրամանատար կարգուեցաւ։ Այս գործը չորեքշաբթի հարցապնդման մը նիւթ եղաւ Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Բայց անոր հետ կցուեցաւ Տըլանժ տեղակալին, որ անցեալ տարի պաշտօնական եղած էր քաղաքական ճառի մը պատճառով, վերահաստատումը իր պաշտօնին մէջ։ Ընկերվարական երեսփոխան մը խոսել պահանջեց Զօր. Պայեռի խօսքերը, իսկ Լուէնցի մը պաշտպանեց զօրավարը և յառ յայտնել անոր պատժուելուն համար։ Զօր. Փէքսա իր արարքը պաշտպանելու պահուն ըսած թէ ինք չմոռնար թէ ինք Ալճասցի է, սակայն Պատերազմական նախարար է միանգամայն և պատասխանատու։ Որչափ ինք կը հասկնայ, Զօր. Պայեռ ըսած է. «Նոյն պատճառները կրնան նոյն արդիւնքները յառաջ բերել, ուստի մեղի անհրաժեշտ է միշտ պատրաստ գտնուիլ,» և այսպէս խօսելուն համար գովեսան միայն արժանի է։ Սակայն Զօր. Պայեռ հանած է նաև օրակարգ մը, որով անցած է իր երդաստուածեան սահմանը։ «Ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ թոյլ տալ որ վիճաբանական պետեր պաշտօնապէս կարծիք հրատարակեն իրենց իրաւասութեան սահմանին մէջ չդանուող խնդիրներու վրայ։» Երեսփ. Ժողովի նախկին նախագահ Մ. Տէշանէլ որոշումա պիծ մը ներկայացուց, որով յառ կը յայտնուի տեղակալ Տըլանժի վերահաստատման համար։ Մ. Բրէմանսօ ըսաւ թէ տեղակալը տարի մը կրած է իր պատիժը և յառ յայտնած է իր արարքին համար։ Մ. Տէշանէլի որոշումագիծը մերժուեցաւ և 207ի դէմ 360 քուէով կառավարութեան վստահութիւն յայտնուեցաւ։ Յաջորդ օրը Մով. Պիէնէմէ հարցապնդում մը ըրաւ Իէնա զրահաւորին ազէտին նկատմամբ։ Ըսաւ թէ 1904ին քուէարկուած ընդհանուր ռազմանութիւնամբ մը արգելուած է ուղղի քան հինգ տարուան ձերմակ վառօդ գործածել։ Եթէ այդ ռազմանութիւնն յարգուէր, պայթումը տեղի չէր ունենար։ Ֆրանսական նաւատորմին կորուստները, ըսաւ, վերջերս առնուազն 84½ միլիոն ֆրանքի հասան։ Մարտանաւերու արբնթաց յանձնան վրայ խօսելով ըսաւ թէ Անգղիական յանձնաները ժամը 18–21 հանդոյց ճամբայ կ'առնեն, իսկ Ֆրանսականները 10 միայն։ Ի վերջոյ յորդոր կարդաց քննիչ յանձնաժողով մը կազմել։ Մովային նախարար Մ. Թումսն, Մով. Պիէնէմէի յառնեսնան կան լեզուին համար յառ յայտնելով հանդերձ, հաւանութիւն տուաւ յանձնաժողովին կազմութեան համար և յանձնաժողով մը կազմուեցաւ 22 անդամով։ Յետոյ չաբաթը օր մը հանգիստ տալու խնդրին առիթով վէճ մը ծագեցաւ Դատական նախարարին և Աչխատութեան նախարարին միջև։ Շատերու դժգոհութիւնը սա է թէ կառավարութիւնը Ընկերվարականներուն աւելի մտիկ ըրած է քան դոր պատշաճ է՝ Երեսփ. Ժողովին կամ երկրին մէջ անոնց թիւը նկատելով։ Շաբաթը մէկ օր հանգիստ ընելու խնդիրը և եկամտահարկի տուրքի ծրագիրը Ընկերվարականներու խնդրանքով ներկայացուցան։ Կը կարծուի թէ չաբթուան վիճաբանութիւնները ակարացուցին Բրէմանսօի նախարարութեան դիրքը։

Գերմանիա. Յոն Պիւլով իշխանը արձակուրդ կ'ընէ Իտալիոյ մէջ։ Այդ առիթով Իտալիոյ Արտաքին գործերու նախարար Մ. Թիթոնիի հետ տեսակցեցաւ և միջազգային գործերու վրայ երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ։ — Լէվըն Հէրըլտ զրոյց մը կը հաղորդէ սա մասը թէ վիլհելմ կայսրը որոշած է իր կրտսերագոյն որդին, Օսքար իշխանը, Սմիրնիա ղրկել Հարվըրտ Համալսարանին մէջ դասախարակութեան համար։ Կայսրն ալ կը յուսայ Տանխմարքայի արքունիքին այցելել յառաջիկայ Յունվարին։ — Յոպէնհ Յայնոռնկ կ'ըսէ թէ Զատական արձակուրդին առքը Բայխսթակին ծրագիրը

մը պիտի մասուցանէ Բիլի Ջրանցը լայնցնելու նպատակով։ Ծախքի նախահաշիւ դրամին է 12 միլիոն ոսկի։ — Նաւային խնդիրներու վրայ հանրածանօթ Բէվէնթլօ կոմսը վերջերս յօդուած մը հրատարակեց, որով ցոյց կը յայտնէ որ Կառավարութիւնը 1905ին, երբ պատերազմի վտանգ կար կործնեա, չկրցաւ պահեստներն օգտագործել և զրահաւորներու մեծութիւնը և չինութեան արագութիւնը ապահովելու ծրագիր մը ներկայացնել, զոր այն պատասխանատուները տակ Բայխթակը պիտի վաւերացնէր, կը կարծէ։ Հիմա ալ ուրիշ պատեհութիւն մը ներկայացած է, կը կարծէ, վասն զի վտանգ է թէ նոր Բայխթակը այսպիսի ծրագրի մը նպատակաւոր ընդունելութիւն պիտի ընէ։ Կայսրը, կ'ըսէ, դժկամակութեամբ հաւանեցաւ 1906ի նաւային չափաւոր ծրագրին, և եթէ երկիրը և կայսրը ուզեն ապահովի մեծ ծրագրի մը հաճութիւն ցուցնել, պատճառ մը չկայ որ Կառավարութիւնը վարանի։ Յետոյ կոմսը Բրուսիի և ուրիշ դործարաններու հետ իր թղթակցութեան ելքը կը հաղորդէ նկատմամբ զրահաւորներու թիւին զորոնք կրնան անունք չունել։

Ա.յլասյէ։ Մարզահամարի դիւանը Միացեալ Նահանգներու բնակչութիւնը կը ներկայացնէ իբրև 83,941,310 հոգի, առանց հաշուելու Ամերիկեան կղզիներու բնակիչները։ Իսկ Նիւ Եորք քաղաքի բնակչութիւնը կը ներկայացնէ իբրև 4,113,043։ — Երկաթուղիի ուրիշ ծանր արկած մը կը ծանուցուի Ամերիկայէ, ուր վերջերս յաւելի կերպով յառաջացեալ եղան այսօրինակ արկածներ։ Այժմը պատահած է Քալիֆորնիոյ մէջ և 26 անձ մեռած և 100է աւելի անձ վիրաւորուած են։ — Կեդր. Ամերիկայի մէջ Նիկարակուա կը չարունակէ իր յաղթական ընթացքը։ Առած է Հնդուրասի մայրաքաղաքը և առժամեայ վարչութիւն մը հաստատած է հոն։ — Մ. տը Մարթէնս, Լահէի երկրորդ հատմաժողովին համար Եւրոպական կառավարութիւններու մօտ իր ձեռնարկներուն եղքին վրայ խօսելով, ըսաւ թէ լոյզ պետութիւնները առանց բացառութեան ընդունած են Ռուսական յայտագիրը, իրենց վերադարձով սակայն վիճաբանութեան պահուն իրենց մանաւանդ տեսակէտները և չահերը պաշտպանելու իրաւունքը։ Սպառազինութիւններու սահմանափակման խնդիրը դիւանագիտական բանակցութիւններու նիւթ է տակաւին։ Տէրութիւններու կողմէ ընտրուած պատուիրակներու բարձր դիրքէն կը հասկցուի կարևորութիւնը, զոր կ'ընծայեն անոնք համաժողովին յաջողութեան։ — Ռուսական նաւախումբը Մարտ 28ին մեկնեցաւ Փորթսմըթէն, և Ռուսիոյ Ծովային նախարարը հեռագրով Մեծ Բրիտանիոյ Ծովային նախարարին չնորհակալութիւններ յայտնեց Ռուս սպաներուն և նաւաստիներուն ընծայուած մեծարանքներուն համար։ — Ողիմպական խաղերը Լոնտոնի մէջ պիտի կատարուին 1908 Յուլիսին, և 66,000է աւելի հանդիսատեսներու համար պատրաստութիւն կը տեսնուի։ — Սովետներու յատուկ դրամը որ կայ Շանհկհայի յանձնաժողովին ձեռքը 500,000 թաէլի կամ իբր 80,000 ոսկիի կը հասնի, և չատեր կ'զգուշան նպատակ բաշխելու դործով։ Ըստ կարի չուտով մեծաքանակ արմտիք հասցնելու յանձնարարութիւն դրկուած է Աւստրալիա, Ամերիկա և Մանչուրիա։ Բանի մը դատաւորներու մէջ տենդ ճարակած է։ Մարդակերութեան քանի մը դէպքեր ստուգուած են։ — Ալֆոնսօ թագաւորը յառաջիկայ երկուշաբթի Բարթակլոնայի մէջ պիտի տեսակցի Լոնտրայի թագաւորին և Ալեքսանդրա թագուհիին հետ։ Մեծ Բրիտանիոյ արքայական ամրոցին այցելութիւնն է Սպանիա երկու օր պիտի տևէ։ Այդ միջոցին տեղի պիտի ունենան նաւահանդէսներ, արքունի ընտանեաց վրայ հայկերոյթներ և քաղաքին մէջ խրախճանութիւններ։ — Սպանիոյ Բորթէղը արձակուած է։ Նոր խորհրդարանի անդամներուն ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 30ին, իսկ Մերակուտականներուն Մայիս 5ին։ — Ֆէկոզ սկսած է կարգ մը հրատարակութիւններ, որոնք Մ. Մոնթմանէնիի անհետանալուն մէջ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ դրսեւուած թղթերու ճշմարիտ պատճէններն են, կ'ըսէ։ Ատոնց միով Մ. Բլէմանսօ կ'ամբաստանուի սա յանցանքով թէ աշխատած է եկեղեցականի մը միջոցով Վատիկանի հետ բանակցութեան մտնել վէճի խնդիրներուն նկատմամբ հանգցողութեան մը գալու յուսով։ Մ. Բլէմանսօ Ֆէկոզէն նամակ մը դրկեց, որով կը հերքէ պայդ։ Ինք, վերջին անդամ որ Բարսլոնա էր, տեսակցութիւն մը ունեցած է քահանայի մը հետ, բայց բուն իսկ քահանային խնդրանքով, և այն միջոցին Մերակուտական էր միայն։ Իսկ տեսակցութեան նկատմամբ կ'ըսէ, «Ես չատաջարկեցի, ոչ ալ կրնայի առաջարկել դեռ քանի մը վայրկեան միայն առաջ ծանօթացած մարդու մը, ուեէ պաշտօն Հռոմի կամ ուրիշ ուեէ քաղաքի համար։ Դարձեալ, կը յիշէք դուք Բ. սիկլիսը, որ Հռոմ գացած է, կ'ըսուի, Կառավարութեան կողմէ, բայց չէ ընդունուած Վատիկանի մէջ։ Որովհետև ես ոչ մէկ այլ կամ կին զրկած եմ Վատիկան, սովորաբար տաճինամով կէս-պաշտօնական հանդամանք կրող ոչ մէկ պատգամատար կրնայ մերժուած ըլլալ հոն։ Վերջապէս, կ'ըսեք թէ Մ. Մոնթմանէնիի դրամական տարապայման անձկութիւնն պիտանացով (Մ. Բլէմանսօ չատ պարզասէր մարդ է) անմիջապէս դադարին յղացած է դրամական մեծ դումարով մը զինք Պապին կողմը դարձնելու։ Ինչ միջոցներու դիմել կը կարծեն Հռոմայ եկեղեցին, որպէս զի նոր պաշտպաններ գտնէ։»

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՆ

Ֆինճանճըլար եոգուշու Ամերիգան խան

ՓԻԼԻՍԵԼԷՐԻՄԻԶՏԷՓԻ ՐՈՒՀԱՆԻ ՄԷՄՈՒՐԼԱՐ

Պու Փիհրիսթոէ սէհվէն իամլէրի եազըլմայանլար, եախօտ եանլըշ եազըլանլար պիտէ մա'լիւմաթ վէրիլէրսէ թաահիհ էաէր իլ։ Մ'Ի-ԷԼ Ա-Է-Թ.

Ա. ԲԻՒՔԱՆԻԱ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Տէրիսա'սաէթ

Կ. Պոլ. Հ. Աւետ. Փիլ. Վեր. Արաքէն Շմաւոնեան,
Փրօֆ. Ց. Հ. Ձէհիլեան,
Լանկա Քիլիսէսի, Վեր. Գրիգոր Տոմպալեան,
Րուսի քիլիսէսի, Վեր. Ս. Տիմիթրաշօվուլօս,
Վեր. Իվանկէլօս Փանօսիս,
Ագապի, Քիրիօս Եօրկիօս Փրուսոպաօս,
Աստիազարը, Վեր. Յովսէփ Ձէհիլեան,
Ա. Գարա Հիսար (չիւ'պէ), Վեր. Յակոբ Երանեան,
Գալա ի Սուլթանիյէ (չիւ'պէ), Պատ. Յովհ. Աճէմեան,
Ինգաբէ (չիւ'պէ), Վեր. Գէորգ Մանուկեան,
Իօսէմիշ (չիւ'պէ), Պատ. Յարութիւն Արմազանեան,
Թէքֆուրտաղը, Պատ. Աբրիմթիմ Մօմճիաթիս,
Իզմիա, Վեր. Փանուկ Իսկէնտէրեան,
Իզմիր Էմիրնի, Վեր. Յակոբ Թաչճեան,
» Րուսի, Վեր. Բենօֆօն Մօսպօ,
Միխալըճ, Վեր. Հայրապետ Օտեան,
Մուրատչայ, Պատ. Յարութիւն Կարապետեան,
Պաղչէճիք, Պատ. Սարգիս Մանուկեան,
Պանարբաս, Պատ. Քրիստափոր Ձէհիլեան,
Պիլէճիկ, Արամ Էֆ. Թորոսեան,
Պրուսա, Պատ. Յովսէփ Արապեան,
Սպարթա (չիւ'պէ), Վեր. Յարութիւն Յակոբեան,
Վա'զգազզ Ճէմա'աթլար.— Ագ չէհր (չիւ'պէ), Գընճըլար (չիւ'պէ), ԵՂՆԻՃԷ, Իսիրնէ, Թամլըզ (չիւ'պէ), Ճէրրահ (չիւ'պէ), Մանիսա (չիւ'պէ), Պայնըրը (չիւ'պէ), Պուրսուր, Սապանճա (չիւ'պէ), Իսթանպօզ, Սարասխան (չիւ'պէ), Սէօլէօզ, Տէմիր Թաչ, Օվաճըզ (չիւ'պէ)։

Բ. ԿԻԼԻԿԻԱ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

1. Ա'ՆԹԻՈՔ Պ"ԷԸՍԷ

Ա'նթիոք Գայաճըզ, Վեր Գէորգ Գասապեան,
» Հայիկ, Վեր. Գրիգոր Յարութիւնեան,
Վեր. Մանասէ Փափազեան,
» Ալայպէյի, Վեր. Տիգրան Բէճէպեան,
Անթաքիա, Եաղուպ էֆ. Միխրեան,
Եօղունն օլուդ, Յովհաննէս էֆ. Քէչիչեան,
Էյպէզ, Վեր. Վարդան Նահապետեան,
Էքիզօլուդ-Քէօրքիւնէ (չիւ'պէ), Վեր. Ս. Մահչիկեան,
Իսքէնտէրուն (չիւ'պէ), Պատ. Կարապետ Քիւրիէլեան,
Կարմուճ, Պատ. Զաքարիա Պետրոսեան,
Հալէպ, Վեր. Սահակ Թոմասեան,
Հասան պէյլի, Վեր. Յակոբ Գոնտաղճեան,
Հիւսն ի Մանսուր, Պատ. Ներսէս Գույումճեան,
Ձիվլին, Սիմոն էֆ. Պէքիարեան,
Ուրֆա, Էմինէ, Պատ. Յովսէփ Մելքոնեան,
» Սիւրեմի, Վեր. Ձըրմէ Շամմաս,
Պիթիաս, Վեր. Մանուկ Միխրեան,
Պէյան, Վեր. Մանուկ Նիկողոսեան,
Պիրէճիք, Վեր. Կարապետ Քէթիկնճեան,
Սէվէրեք, Վեր. Կիրակոս Ժամկոչեան,
Քէսապ, Պատ. Տիգրան Գոնտաղճեան,
Քիլիս, Վեր Յակոբ Գոնտրատեան,
Ցարթըպոլը (չիւ'պէ), Գէորգ էֆ. Գրույումճեան,
Գալատուրան (չիւ'պէ), Հաճի Հաճիպալի (չիւ'պէ),
Նիզիպ (չիւ'պէ), Պէհէճան, Օրուզ (չիւ'պէ). պօչ։

2. Մ'Ա'Ր'Ա Պ"ԷԸՍԷ

Մար'ա Տիվանը, Վեր. Սահակ Յովհաննէսեան,
» Շէքէրտէրէ, Վեր. Ա. Ա. Շիրաճեան,
» Ապահէ, Մր. Սիփքըր,
Եարփուզ (չիւ'պէ) Պատ. Մովսէս Երանեան,
ԵՂՆԻՃԷ գալ'ա (չիւ'պէ), Պատ. Սահակ Հայասօսթեան,
Զէյթուն, Պատ. Աբրահամ Յարութիւնեան,
Խարբը, Պատ. Գասպար Հայասօսթեան,
Կապան (չիւ'պէ), Պատ. Կարապետ Հասէսեան,
Զիւրիւք գօզ (չիւ'պէ), Պատ. Յովհ Չիլինկիրեան,
Պաղչէ (չիւ'պէ), Պատ. Թադէոս Յակոբեան,
Տէրէքէօյ (չիւ'պէ), Պատ. Պօղոս Քրիսթիանեան,
Ալպուսթան, Անտերըն (չիւ'պէ), Կէօքսիւն (չիւ'պէ), Ջրնաղճագ. պօչ։

3. Ա.ՓԱՆԱ Պ"ԷԸՍԷ

Ամանոս, Վեր. Պետրոս Ա. Թօփալեան,
Գարս (չիւ'պէ) Մարգար էֆ. Գալուստեան,
Գօզ Օլուգ (չիւ'պէ) Ալիքսան էֆ. Էլմաճեան,
Իօղէրլի (չիւ'պէ), Պատ. Յարութիւն Մանուչակեան,
Թարսուս, Պատ. Բենիամին Կայծակեան,
Համիտիյէ (չիւ'պէ), Մարտիրոս էֆ. Օզուլլուգեան,
Մէրսին (չիւ'պէ), Վեր. Հ Կէօյզալայճըեան,
Զէօքմէրլիէն, (չիւ'պէ) Պատ. Վարդան Երանեան,
Սիս, Պատ. Մելիտոն Մալեան,
'Օսմանիյէ, (չիւ'պէ) Պատ. Կարապետ Գըսաճըգեան,

4. Հ.ԱՃ.ԸՆ Պ"ԷԸՍԷ

Հաճին Պիրինճի, Վեր. Կարապետ Ց. Յարութիւնեան,
» Իքինճի, Պատ. Լեւոն Սողոմոնեան,
Երիէ պագան, Աբրահամ էֆ. Սէֆէրեան,
Թաչճը (չիւ'պէ), Պատ. Եփրեմ Պետրոսեան,
Կիւրիւմճէ (չիւ'պէ) Եուվան էֆ. Սամախեան,
Շար ակէբսի, Վեր Իսթիփանոս Արզանեան,
Տիկմի-գարաքէօյ (չիւ'պէ), Սամուէլ էֆ. Պետրոսեան,
Ֆէքքէ, Ասատուր էֆ. Թօփալեան,

Գ. ԽԱՐՓՈՒԹ ԻՓԹԻՀԱՏԸ

Ալն, Մկրտիչ էֆ. Թէրզեան (մու'ալիմ),
Աղըն, Տիգրան էֆ. Սիրականեան (մու'ալիմ),
Աղընցիկ, Համբարձում էֆ. Սարաճեան,
Արաբկիր, Կարապետ էֆ. Ազաճանեան (մու'ալիմ),
Արզընի մատէն, Յովհաննէս էֆ. Աչոտեան,
Բազմաչէն, Սամուէլ էֆ. Մանուկեան,
Բալու, Ասչատուր էֆ. Վարպետեան,
Բերդակ, Յարութիւն էֆ. Տէր Պօղոսեան,
Բերբեր, Վեր. Ասատուր Նիկողոսեան,
Գայլու, Վեր. Մարտիրոս Եշիլեան,
Գուլպի, Պատ. Սեդրաք Էքմէքճեան,
Էմնէկիկ, Սարգիս էֆ. Մինասեան (մու'ալիմ),
Թէմրան, Վեր. Կարապետ Մելքոնեան,
Իչմէ, Վեր. Պաղտասար Գալայճրեան,
Խարբութ, վերի թաղ, Վեր. Թորոս Արզանեան,
» վարի թաղ, Պատ. Մինրան Գասբրիէլեան,
Հոտրակիպ, Վեր. Կիրակոս Ասչատուրեան,
Կարմրի, Մարտիրոս էֆ. Տէր Յովհաննէսեան, վէ մու'ալիմ Վահան էֆ. Քօքմանեան,
Հապուսի, Պետրոս էֆ. Պողոսեան,

Հիւսէյնիկ, Վեր. Առաքել Անդրէասեան,
Հաղէ, Սարգիս Էֆ. Երէցեան,
Մալաթիա, Վեր. Տրդատ Թոմգարեան,
Մա'մուրէթ իւլ Ազիզ, Վեր. Ս. Զ. Եղոյեան,
Շէփիկ, Ահարոն Էֆ. (մու'ալլիմ),
Ուզուն Օվա, Աւետիս Էֆ. Կիրակոսեան,
Ջմշկածագ, Յովսէփ Էֆ. Պարսիղպանեան,
Ջնքուչ, Վեր. Արմենակ Սիմոնեան,
Ջերմուկ, Մինաշէլ Էֆ. Տէյիրմէնճեան,
Սարըղամըշ, Յովհ. Վարդապետեան (մու'ալլիմ),
Տէյրոլէքիր, Վեր. Վարդան Ամիրխանեան,
Տըմնէ, Թաբրիէլ Էֆ. Յովհաննէսեան (մու'ալլիմ),
Փէրչէնճ, Մարտիրոս Էֆ. Հասպեան (մու'ալլիմ),
Քղի Գասապա, Վեր. Պետրոս Յակոբեան,
Ցարպին, Յակոբ Էֆ. Մէլէքեան, և Ղազար Տէր Ղազարեան (մու'ալլիմ),
Հալտա, Քէշիշ, Յակոբ Էֆ. Մէլէքեան (զոր մահ տալէրն ան զկարէթ էաէը)։
Արզրնկ, Եղէգի, Մօրմնիկ, Շէյխ Համի, Ուրման, Քէսրիկ. Պօչ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԲՐՈՁ. Վ. Ց. ՅԱԿՈՐԵԱՆ

ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Խնամով արթագրեալ եւ խիստ ճոխացեալ

Գին 50 դրամ. — Թղթատարի ծախքով 55 դրամ.

Ցանձնարարութեանց համար դիմել

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆԻ, ՊԱՑՊԼ-ՇԱՈՒՋ Կ. ՊՈԼԻՍ

ՀԵՏԵԻԵԱԼ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐՈՒՆ
ՎՐԱՑ ՄԱՄՆԱՒՈՐ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ

Ջնոտչէ Երէց Հէյէ կենսագրութիւնը. Այս վիրքը 177 էջէ կը բաղկանայ։ Թղթակազմը 3 և լաթակազմը 4½ դահ.ի կը ծախուի։ Հայաստան Թուրքերէնին վրան ալ միեւնոյն է։

Պարզ կեանք. Կը բաղկանայ 168 էջէ և կը ծախուի 3½ դահ.ի։

Բէյտաճէկան Վարդապետութիւն։ Ի մօտոյ պիտի տպուի թէ՛ Հայերէն և թէ՛ Հայատառ Թուրքերէն, ուզողները կրնան հիմակուընէ իրենց յանձնարարութիւնները ղրկել։

Տէրտռ, Խալին Մէկ Ընկերը։ Ամէն տասը ծանուցած ենք, սակայն այս անգամ նորէն կը յիշենք։ Թէ՛ Հայերէնը և թէ՛ Հայատառ Թուրքերէնը լաթակազմ 7 և թղթակազմ 3 դահ.ի։ Յանձնարարութիւնները ղրկել Մր. Ո. Ո. Փիլիբ։

ՎԱՃԵԼՈՒՋ ՆՈՒՆԵՐ

ԴԱՂՏՆԻՔ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ, ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԿԱՅՆԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ, *միրուն, ճչմարտապէս պիտանի և այժմէութիւնը չկորնցնող դրքոյկը։ Կեդրոնատեղի՝ Պարպըզ Հասուս թիւ 16, Ամերիկեան խան, Կ. պոլիս։ Հասցէ՝ Սամուէլ Գ. վարժապետեանն։ Գրքոյկս կարելի է ստանալ նաև Ց. Մատթէոսեան, Պալենոց և ուրիշ գրատուներէ։ Գին 8 դահ։ Մեծաբանակ գնողներու զոհացուցիչ զեղչ։*

10—7